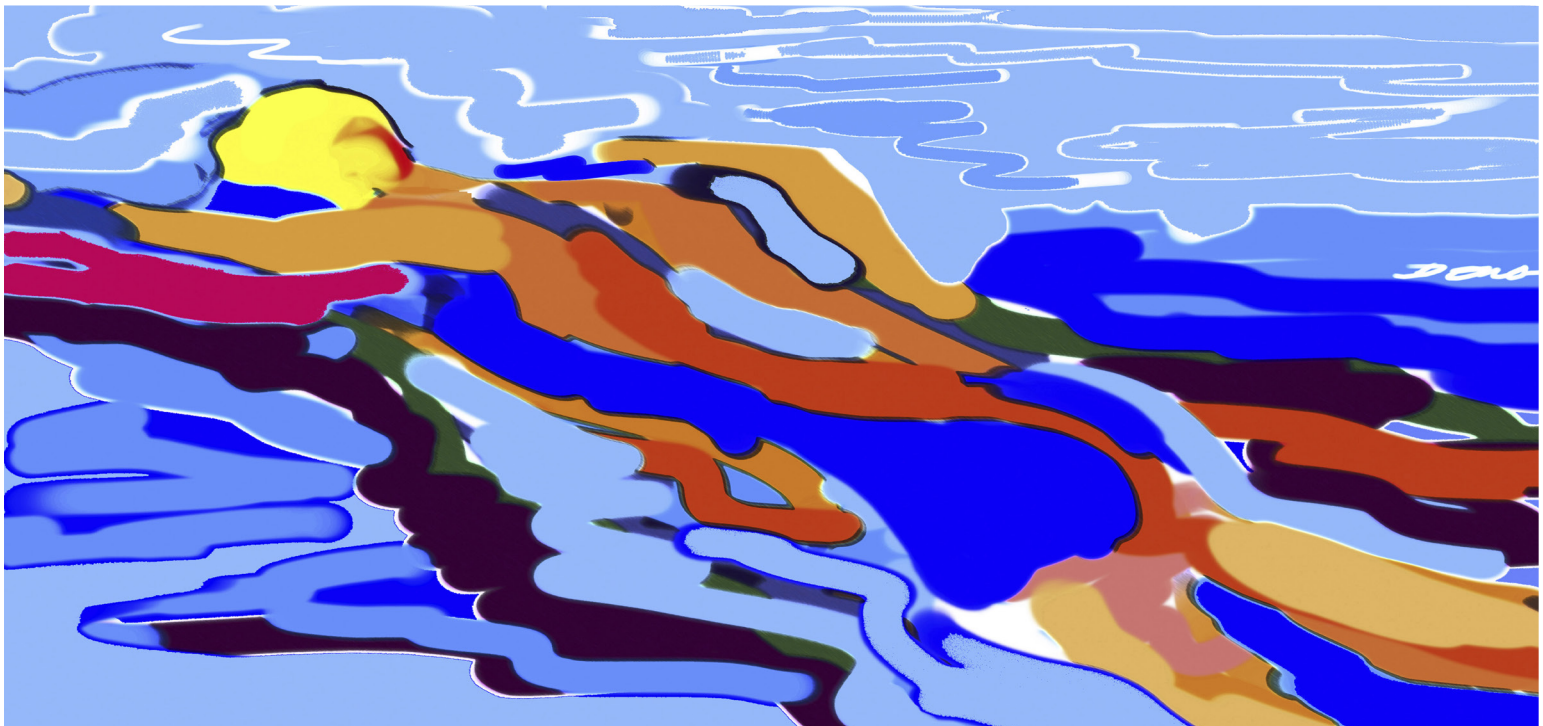

KOMMUNALE INSTITUTIONERS SAMARBEJDE MED FORENINGER OG FRIVILLIGE

Bjarne Ibsen og Klaus Levinsen

2017:1

Kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige

Omfang, holdninger og udfordringer

Bjarne Ibsen

Klaus Levinsen

Kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige – omfang, holdninger og udfordringer

Bjarne Ibsen og Klaus Levinsen
Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund,
Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet

Udgivet 2017
ISBN 978-87-93496-43-9

Serie: Movements, 2017:1
Serieudgiver: Institut for Idræt og Biomekanik

Forsidefoto: Getty Images
Opsætning: Lone Bolwig

Tryk: Print & Sign, Odense

Undersøgelsen er gennemført i et samarbejde med og med økonomisk støtte fra

Odense Kommune
Faaborg-Midtfyn Kommune
Faxe Kommune
Rudersdal Kommune
Boligsociale Fællessekretariat i Aarhus
Nordea-fonden

FAXE KOMMUNE

Indhold

1. Indledning.....	5
2. Metode.....	9
3. Institutionernes samarbejde med foreninger og frivillige.....	11
Samarbejde med foreninger og frivillige.....	11
Henviser institutionens brugere til aktiviteter i eller medlemskab af en forening.....	13
Planer og strategier for samarbejdet med foreninger og frivillige	15
Initiativtager til samarbejdet	17
Foreningstyper som de kommunale institutioner og indsatsområder samarbejder med	20
Samarbejdets indhold	23
Foreningernes og de frivilliges tidsmæssige arbejdsbidrag til de kommunale institutioner og indsatsområder.....	25
4. Institutionernes vurdering af samarbejdet med foreninger og frivillige.....	27
Skoler	31
Ungdomsskoler og ungdomsklubber	31
Børneinstitutioner og dagtilbud.....	32
Lokal- og ældrecentre.....	33
Bibliotek og musikskole.....	34
Sundheds- og forebyggelsesinstitutioner.....	35
Andre institutioner.....	35
Sammenfatning.....	36
5. Institutionernes holdning til et samarbejde med foreninger og frivillige.....	38
6. Oplevede udfordringer ved at samarbejde med frivillige.....	42
Ungdomsskole og ungdomsklubber.....	42
Børneinstitutioner, dagtilbud mv.....	43
Lokal- og ældrecentre.....	44
Bibliotek og musikskole.....	45
Sundhed og forebyggelse.....	46
Anden institutionstype	47
Sammenfatning.....	48
7. Konklusion	50
Litteratur	53
Bilag.....	54
Bilag 1. Aktiviteter de forskellige institutionstyper samarbejder med foreninger og frivillige om.	54

1. Indledning

I Danmark har der gennem en årrække været en stor politisk velvilje i forhold til foreninger og frivilligt arbejde, som lovgivning – i international sammenligning – har skabt gode vilkår for (især Folkeoplysningsloven, § 18 i Serviceloven og lovgivningen for Danske Spil og udlodningen af overskuddet derfra til frivillige landsorganisationer). Dette er blandt andet kommet til udtryk i de seneste fire regerings regeringsgrundlag, hvor alle – uanset om de har været røde eller blå – har omtalt betydningen af et frit og levende foreningsliv.

Det seneste årti er der imidlertid sket en ændring i de politiske forventninger til den frivillige sektor, som bl.a. kan aflæses af det såkaldte Frivillighedscharter, som Regeringen og en række frivillige organisationer stod bag første gang i 2001 og igen stod sammen om i en revideret udgave i 2013.

'Danmark er opbygget gennem en lang tradition for et levende civilsamfund med borgere, der tager medansvar, foreningsdannelse og frivillige organisationer, der blomstrer for sig selv såvel som i samspil med det offentlige. Den frivillige verden er en del af fundamentet for vores demokrati (...). Den frivillige verden bidrager til et inkluderende samfund og har i mange sammenhænge været med til at skabe det velfærds-samfund, vi har i dag (...) En fortsat udvikling af det danske samfund er afhængig af et konstruktivt og dynamisk samspil (Charter for samspil mellem den frivillige verden og det offentlige 2013).

Citatet udtrykker en stor tro på foreningslivet og det frivillige arbejdes værdi samt forventninger til det i fremtiden. Men til forskel fra det oprindelige frivillighedscharter fra 2001, som betonede foreningslivets autonomi, lægger charteret fra 2013 en særlig vægt på samarbejdet og samspillet mellem den offentlige og den frivillige sektor.

Den samme tro på og forventninger til foreningslivet og det frivillige arbejde finder vi i kommunerne. En rundspørge til kommunaldirektører, gennemført i 2012 af KL's nyhedsbrev Momentum, viste, at stort set alle (98 pct.) direktørerne forventede, at deres kommune vil arbejde mere på at inddrage frivillige i de kommende år (Jørgensen 2012). De fleste kommuner har de seneste år udarbejdet og vedtaget en frivillighedspolitik (Ibsen og Espersen 2016), og i flere kommuner indgår samarbejdet med foreninger og frivillige en central del af kommunens overordnede strategier, som man bl.a. kan læse det i Odense Kommunes velfærdsstrategi.

'Vi skal i endnu højere grad, end det er tilfældet i dag, involvere og inddrage borgere, foreninger, frivillige, organisationer og private virksomheder i opgaveløsningen. Vi skal skabe de rette rammer og den nødvendige platform for, at dette kan lade sig gøre'.

Det er som nævnt ikke nyt, at kommunerne aktivt engagerer sig i og støtter foreninger og frivilligt arbejde. Siden slutningen af 1960'erne har kommunerne stillet faciliteter gratis til rådighed for aktiviteter for børn og unge i idrætsforeninger, spejderkorps og andre børne- og ungeforeninger samt givet økonomisk støtte til aktiviteterne (i dag i henhold til Folkeoplysningslovens regler). På det sociale område har kommunerne i næsten to årtier støttet

sociale og forebyggende aktiviteter, som frivillige og sociale foreninger står for (i henhold til Serviceloven paragraf 18). På andre samfundsområder er der tradition for, at foreninger og frivillige organisationer høres og inddrages, hvor det er relevant, selvom kommunen ikke er forpligtet dertil af lovgivning. Det nye er intentionerne for kommunernes samarbejde med foreningerne og de frivillige. Kommunernes forhold til foreninger og frivilligt arbejde har ændret sig fra påskønnelse og økonomisk støtte til ønsket om en mere aktiv kommunal involvering og samarbejde om opgaver og aktiviteter.

For det første søger mange kommuner at udvide omfanget af det frivillige arbejde på flere samfundsområder end de områder, hvor der er en stærk tradition for frivilligt arbejde og kommunal støtte dertil (idræt, folkeoplysning, socialt arbejde).

For det andet arbejder mange kommuner i højere grad end hidtil på at integrere den frivillige indsats i de kommunale institutioners aktiviteter og opgaver. Fx folkeskolernes bestræbelser på at inddrage idrætsforeningerne i de fysiske aktiviteter i skolerne (som følge af folkeskolereformen), sundhedsforvaltningens bestræbelse på at involvere patientforeninger og idrætsforeninger i kommunens forebyggende og sundhedsfremmende aktiviteter, og ældreforvaltningens bestræbelser på at fremme samarbejdet med seniorforeninger om aktiviteter varetaget af frivillige på plejecentrene.

For det tredje forsøger mange kommuner eller kommunale institutioner selv at rekruttere og organisere de frivillige (fx til lektiehjælp i folkeskolen, sociale aktiviteter på ældrecentre og kostvejledning til overvægtige) til forskel fra tidligere, hvor de frivillige var knyttet til en frivillig organisation, som så kunne samarbejde med de kommunale institutioner.

Endelig er der en tendens til, at politikken på dette område i højere grad end hidtil går på tværs af kommunale forvaltninger, og adskillige kommuner har oprettet særlige centre eller enheder for frivilligt arbejde, civilsamfund eller medborgerskab. I de fleste kommuner er der sket en institutionalisering af den kommunale indsats på frivillighedsområdet i form af frivillighedscentre, frivillighedskoordinatorer og officielle politikker for den kommunale indsats på området.

Samlet kan disse bestræbelser på at styrke den frivillige indsats og samspillet mellem den frivillige verden og den kommunale verden betegnes som optakten til et stort 'samfundsmæssigt eksperiment'. Der udvikles nye politikker, igangsættes nye projekter og samarbejdsformer, oprettes nye støttemuligheder osv. Der er imidlertid ikke ret meget viden om omfanget, karakteren og virkningen af dette samarbejde. Derfor har Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund på Syddansk Universitet – i samarbejde med Odense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune, Faxe Kommune, Rudersdal Kommune og Det Boligsociale Fællessekretariat i Aarhus Kommune og med støtte fra Nordea-fonden – påbegyndt dette forsknings-, udviklings- og formidlingsprojekt om 'Samspillet mellem den frivillige og den kommunale sektor'.

Projektet, som gennemføres fra 2015 til 2018, består af fem sammenhængende dele. For det første gennemføres der både i 2015 og 2018 en spørgeskemaundersøgelse af alle *danske kommuners politik og konkrete indsatser på området* for at belyse en eventuel udvikling i den undersøgte periode, afdække forskelle derpå mellem kommunerne og indsamle gode og mindre gode erfaringer. Resultaterne af den første undersøgelse er offentliggjort i rapporten 'Kommunernes samarbejde med civile aktører', der er skrevet af Bjarne Ibsen og Helle Hy-

gum Espersen og udgivet af KORA.

For det andet afdækkes *den kommunale politik på området* i alle fem kommuner. Dvs. de politiske holdninger til foreninger og frivilligt arbejde og samspillet med kommunen samt de konkrete indsatser på området (støtteformer, partnerskaber, kampagner mv.). Dette sker løbende gennem undersøgelsesperioden på baggrund af interviews og dokumenter.

For det tredje gennemføres *en kortlægning af den samlede frivillige indsats* inden for kommunens afgrænsning (foreninger og andre organisationer og institutioner, som benytter frivillig arbejdskraft) og samspillet med kommunen. Dels ved en registrering af foreninger og kommunale institutioner, der benytter frivillig arbejdskraft. Dels ved en spørgeskemaundersøgelse af de registrerede foreninger og kommunale institutioner og projekter. Kortlægningen går både ud på at afdække antallet af foreninger og frivillige indsatser og at belyse omfanget og karakteren af samspillet mellem den kommunale og den frivillige sektor. Undersøgelsen gennemføres både i 2016 og i 2018 for at afdække ændringer i og virkningen af de kommunale politikker og indsatser på området. Dette er den første rapport fra denne del af det samlede forskningsprojekt.

For det fjerde gennemføres dybdegående analyser af 16–20 projekter eller særlige indsatser i de kommuner, som indgår i undersøgelsen, der søger at fremme samarbejdet med foreningslivet eller inddrage frivillige i kommunale opgaver. Projekterne repræsenterer forskellige typer af samspilsformer og dækker forskellige samfundsområder. Disse projekter følges tæt over to år.

For det femte skal projektet give kommuner, foreninger og frivillige organisationer inspiration til og viden om, hvordan samarbejdet mellem kommunen og foreningerne og de frivillige kan udvikles. Dels ved under projektførelsen at stille ekspertise til rådighed for de involverede kommuner. Dels ved – såvel i projektførelsen som efter – at informere om viden og erfaringer fra projektet og skabe debat derom ved afholdelse af konferencer, løbende formidling på hjemmeside og andre sociale medier samt halvårlige møder for de fem kommuner, hvor erfaringer udveksles og ideer til nye initiativer til samspillet diskuteres.

Denne rapport indeholder resultaterne fra den ene del af kortlægningen af samarbejdet og samspillet mellem den kommunale og den frivillige sektor i de fem kommuner, som deltager i undersøgelsen. Undersøgelsen omfatter en spørgeskemaundersøgelse af alle kommunale institutioner og indsatsområder i de respektive kommuner (i Aarhus Kommune dog afgrænset til institutioner med tilknytning til almennyttige, boligsociale områder). Undersøgelsen har haft fokus på omfanget og karakteren af samarbejdet og på vurderinger af og holdninger til et sådant samarbejde. I denne rapport præsenteres resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen af de kommunale institutioners og indsatsområders samarbejde med foreninger og frivillige. I en senere rapport fremlægges resultaterne af foreningernes samarbejde med kommunale forvaltninger og institutioner.

Det er ikke nyt, at foreninger og frivillige samarbejder med kommunale institutioner om forskellige opgaver. En undersøgelse af foreningslivet på Fyn, Langeland og Ærø (tidligere Fyns Amt) fra 2004 viste, at en stor del af foreningerne allerede dengang havde en eller anden form for samarbejde om konkrete aktiviteter med en kommunal forvaltning eller en kommunal institution (Ibsen, Thøgersen og Levinsen 2013). Siden da er der, som omtalt i indledningen, sket en italesættelse af dette samarbejdes værdi fra såvel statslig som kom-

munal side, og de fleste fagforvaltninger har i dag et samarbejde med foreninger og frivillige. På konferencer, sociale medier og i politiske statements har Kommunernes Landsforening, statslige institutioner på området (Frivilligrådet og Center for frivilligt socialt arbejde) samt en række kommuner talt for og søgt at fremme samarbejdet mellem den kommunale og den frivillige sektor – især under det nye begreb på området: Samskabelse.

Undersøgelsen af kommunernes samarbejde med civile aktører (Ibsen og Espersen 2016) viste, at budskabet om øget samarbejde med frivillige er slået an i kommunerne. Ni ud af ti af fagcheferne, som spørgeskemaet var stilet til, svarede, at kommunen, som de er fagchef i, har en overordnet politik eller strategi for samarbejde med civile aktører, eller at det indgår som en del af andre politikker, eller at en sådan politik er under udarbejdelse. Undersøgelsen viste også, at syv ud af ti af fagforvaltningerne har en særlig politik eller strategi for samarbejde med civile, og at samarbejdet er udbredt på tværs af de forskellige kommunale forvaltninger og fagområder (Ibsen og Espersen 2016).

Den tidligere undersøgelse belyste imidlertid ikke, hvor meget disse politiske bestræbelser har forplantet sig til eller afspejler et konkret samarbejde på institutionsniveauet. Dvs. i hvilket omfang folkeskolerne, daginstitutioner, ældrecentre osv. samarbejder med foreninger og frivillige, og hvordan de oplever dette samarbejde. Dette søger denne del af kortlægningen af samspillet mellem den kommunale og den frivillige sektor at råde bod på.

Det følgende kapitel 2 indeholder en kortfattet beskrivelse af undersøgelsens metode og datagrundlag. Kapitel 3 indeholder en redegørelse for, hvor mange og hvor stor en andel af institutionerne, der oplyser at have et samarbejde med foreninger og frivillige. Analyserne beskriver desuden samarbejdets udbredelse på tværs af institutionsområder og på tværs af de fem kommuner. I kapitel 4 ser vi nærmere på institutionernes vurdering af samarbejdet med foreninger og frivillige, og hvorvidt samarbejdet, ifølge lederne, bidrager til opfyldelse af institutionens mål og opgaver. Kapitel 5 handler om institutionernes holdninger til et samarbejde med foreninger og frivillige, hvor det bl.a. belyses om institutionerne er interesserede i et større samarbejde med frivillige. Kapitel 6 belyser på baggrund af institutionsledernes egne skriftlige tilbagemeldinger de oplevede udfordringer ved et øget samarbejde, og i kapitel 7 sammenfattes rapportens resultater i en samlet konklusion.

2. Metode

Undersøgelsen omfatter alle kommunale institutioner, centre og forholdsvis faste indsatsområder, hvor et samarbejde med foreninger og frivillige kunne være aktuelt. Det gælder først og fremmest kommunale institutioner og centre som børnehaver, vuggestuer og dagtilbud, folkeskoler (samt SFO), plejehjem og ældrecentre samt musikskoler, biblioteker, ungdomsskoler og ungdomsklubber, kommunale kultur- og idrætsinstitutioner men også kommunale enheder eller indsatsområder, der har ansvaret for forskellige kommunale opgaver som fx naturpleje, flygtningemodtagelse og integration, sundhedsindsatser, borgerrådgivning samt forskellige sociale og arbejdsmarkeds indsatser. Selvejende institutioner er ikke omfattet af undersøgelsen.

I forlængelse af kommunikationen med hver enkelt kommune om undersøgelsens mål og afgrænsning udarbejdede kommunen en liste over de kommunale institutioner, centre og indsatsområder med information om institutionens og indsatsområdets navn, funktion, forvaltningstilknytning samt lederens navn og mailadresse.

Derpå blev et on-line spørgeskema sendt til mailadressen til lederen af den(t) enkelte institution, center eller indsatsområde via det digitale survey program SurveyXact. Efter knap to uger fik lederne for de institutioner, som ikke havde besvaret spørgeskemaet, en venlig påmindelse, og det skete yderligere en sidste gang ca. en uge efter den første påmindelse.

Spørgeskemaet indeholdt spørgsmål om, a) hvilken institutions-/indsatstype den pågældende institution er samt dens størrelse, b) om institutionen har et samarbejde med foreninger og frivillige, hvem der i bekræftende fald samarbejdes med, og hvad samarbejdet går ud på, og c) til slut blev institutions- eller indsatslederen bedt om at vurdere samarbejdets betydning samt forholde sig til en række udsagn vedrørende værdien af et samarbejde med foreninger og frivillige. Spørgeskemaet kunne i de fleste tilfælde besvares på 10 til 15 minutter.

Det digitale spørgeskema blev sendt til 818 institutions-, center- eller indsatsledere fra Aarhus Kommune (afgrænset til det boligsociale område), Odense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune, Faxe Kommune og Rudersdal Kommune. I de fire førstnævnte kommuner blev undersøgelsen gennemført først på året i 2016, mens undersøgelsen i Rudersdal Kommune først kunne gennemføres i oktober 2016. 62 pct. af de kommunale institutioner, centre og indsatsområder, som modtog spørgeskemaet, besvarede spørgeskemaet helt eller delvist. Den største besvarelsesprocent opnåedes i Odense Kommune (77 pct.), mens noget færre besvarede spørgsmålene i Aarhus (49 pct.). Det varierer også mellem fagområderne, hvor mange der besvarede spørgeskemaet. 90 pct. af institutionerne inden for sundhedsfremme og forebyggelse og to tredjedele af folkeskolerne, ældrecentre og anden institutionstype besvarede spørgeskemaet, mens det kun var omkring halvdelen af institutionerne på børne- og ungdomsinstitutionsområdet, som gjorde det samme (tabel 1).

Tabel 1. Andel af kommunale institutioner og indsatsområder, som besvarede spørgeskemaet, opdelt på kommuner og fagområder (pct.)

KOMMUNER	Ja	Ja, men ikke alle spørgsmål	Nej	N
Alle	55	8	38	818
Odense	68	10	23	257
Faaborg-Midtfyn	47	6	47	115
Faxe	57	8	35	51
Rudersdal	59	9	32	127
Aarhus (boligsociale område)	43	6	51	268
FAGOMRÅDER				
Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	58	6	36	110
Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	44	6	50	52
Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	50	4	47	252
Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	51	15	34	79
Bibliotek eller musikskole	62	7	31	29
Idrætsanlæg/facilitet (som ikke er en del af en folkeskole)	44	11	44	9
Institution til sundhedsfremme, forebyggelse eller handicappede	82	8	10	74
Anden type institution	53	11	36	213
Alle	55	8	38	818

3. Institutionernes samarbejde med foreninger og frivillige

Mange foreninger benytter kommunale lokaler og faciliteter (især idræts-, fritids- og kulturforeninger), mange foreninger får også et kommunalt tilskud (jf. bestemmelserne i Folkeoplysningsloven og Serviceloven), og mange kommunikerer med kommunen, de hører til i, om forhold der vedrører foreningens interesser (fx grundejerforeninger vedr. trafikforhold i lokalområdet).

Det er imidlertid ikke kun denne form for samarbejde og samspil mellem foreninger og kommunale myndigheder og institutioner, som kommunerne er optaget af, når de i højere grad ønsker at styrke samarbejdet (under betegnelser som samskabelse og medborgerskab). Det drejer sig i højere grad om samarbejde om konkrete aktiviteter og opgaver, og herunder primært opgaver som kommunen har det overordnede ansvar for. Det kan fx være undervisning i skolen, aktiviteter på plejecenteret, pasning af et grønt område og hjælp til flygtninge, som er kommet til kommunen. Det er også denne side af et samarbejde mellem kommunale institutioner og foreninger og frivillige, der er fokus på i denne undersøgelse. I spørgeskemaet blev dette beskrevet som 'samarbejder om konkrete opgaver, problemstillinger, målgrupper eller emner, som enten institutionen / indsatsområdet eller en forening eller frivillige beskæftiger sig med'.

Samarbejde med foreninger og frivillige

På tværs af de fem kommuner og de forskellige fagområder svarer 67 pct., at de har et samarbejde med foreninger eller frivillige, og yderligere 4 pct. svarer, at de tidligere har haft det. Mellem kommunerne er der imidlertid væsentlige forskelle. Mens 90 pct. af institutionerne og indsatsområderne i Faxe Kommune og 82 pct. i Faaborg-Midtfyn Kommune har et sådant samarbejde, gælder det kun for 67 pct. i Odense Kommune, 60 pct. i Rudersdal Kommune og 59 pct. i det boligsociale område i Aarhus Kommune (tabel 2).

Mere end 90 pct. af institutionerne inden for folkeskolen (folkeskole og SFO), de kommunale fritidsinstitutioner (ungdomsskole, fritids- og ungdomsklubber, bibliotek og musikskole og idræts- og fritidsfaciliteter) samt ældreinstitutionerne, har et samarbejde med foreninger og frivillige. Noget mindre er andelen af institutioner, som har samarbejde på børneinstitutionsområdet (vuggestuer, børnehaver, specialinstitutioner samt dagtilbud generelt) (43 pct.), på sundheds- og forebyggelsesområdet (56 pct.) og på andre typer af kommunale indsatser (64 pct.). Dette svarmønster går igen – med enkelte undtagelser – i alle de fem kommuner, som undersøgelsen omfatter (tabel 2).

Institutionernes samarbejde med foreninger og frivillige

Tabel 2. Andel af kommunale institutioner og indsatsområder, som har et samarbejde med foreninger eller frivillige, opdelt på institutionstyper særskilt for hver kommune (pct.)

		Ja	Nej, men tidligere	Nej	Ved ikke	N
ALLE KOMMUNER	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	91	3	5	2	67
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	92	0	8	0	26
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	43	8	48	1	133
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	96	0	4	0	48
	Bibliotek eller musikskole	95	0	5	0	20
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	100	0	0	0	5
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	56	9	31	3	64
	Anden type institution / indsatsområde	64	1	34	2	122
	Alle	67	4	27	1	485
ODENSE	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	88	0	9	3	34
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	0	0	5
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	74	5	21	0	19
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	93	0	7	0	15
	Bibliotek eller musikskole	100	0	0	0	4
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	100	0	0	0	1
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	50	15	32	3	34
	Anden type institution / indsatsområde	54	1	42	3	71
	Alle	67	4	27	2	183
FAABORG-MIDTFYN	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	0	0		12
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	0		3
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	46	8	46		13
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	0	0		8
	Bibliotek eller musikskole	100	0	0		4
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	83	17	0		6
	Anden type institution/ indsatsområde	79	0	21		14
	Alle	82	3	15		60
FAXE	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100		0		1
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100		0		1
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	50		50		2
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100		0		8
	Bibliotek eller musikskole	0		100		1
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	100		0		5
	Anden type institution/ indsatsområde	92		8		12
	Alle	90		10		30

Institutionernes samarbejde med foreninger og frivillige

Fortsættelse af tabel 2

RUDERSDAL	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	0	0	0	6
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	33	0	67	0	3
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	44	4	48	4	23
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	89	0	11	0	9
	Bibliotek eller musikskole	100	0	0	0	5
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	100	0	0	0	2
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	41	0	53	6	17
	Anden type institution / indsatsområde	63	0	37	0	19
	Alle	61	1	36	2	84
AARHUS	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	86	14	0		14
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	0		14
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	34	11	55		76
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	0	0		8
	Bibliotek eller musikskole	100	0	0		6
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	100	0	0		2
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	100	0	0		2
	Anden type institution / indsatsområde	100	0	0		6
	Alle	59	8	33		128

Statistisk forskel mellem forskellige institutionstyper: P < .001 i Aarhus og for 'Alle'. P < .01 i Odense. P < .05 i Faaborg-Midtfyn og Faxe.

Henviser institutionens brugere til aktiviteter i eller medlemskab af en forening

En anden side af samarbejdet kan gå ud på, at den kommunale institution henviser eller vejleder dens brugere (fx elever i skolen og ældre på ældrecenteret) til aktiviteter i en forening eller frivillig organisation. Det svarer 62 pct. af de kommunale institutioner eller indsatsområder, at de gør. Mest i Faaborg-Midtfyn Kommune og Faxe Kommune, hvor tre ud af fire institutioner gør det, mens det er lidt mindre almindeligt i Odense Kommune og Rudersdal Kommune, hvor tre ud af fem institutioner henviser deres brugere til foreninger eller frivillige organisationer. Her finder vi også, at det især gælder folkeskolerne, ældrecentre og de kommunale fritidsinstitutioner, mens det er noget mindre almindeligt at henvise brugerne til foreninger og frivillige organisationer på børneinstitutionsområdet, sundhedsområdet og blandt andre typer af institutioner. Dette mønster findes – med enkelte undtagelser – i alle kommunerne (spørgsmålet indgik ikke i spørgeskemaet til kommunale institutioner på det boligsociale område i Aarhus) (tabel 3).

Tabel 3. Andel af kommunale institutioner og indsatsområder, som henviser eller vejleder institutionens brugere til aktiviteter i eller medlemsskab af foreninger, opdelt på institutionstyper særskilt for kommuner (pct.)

		Ja	Nej	Ved ikke	N
ALLE KOMMUNER	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	71	17	13	24
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	92	0	8	12
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	47	39	14	57
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	73	23	5	40
	Bibliotek eller musikskole	57	29	14	14
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	100	0	0	3
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	58	29	13	62
	Anden type institution / indsatsområde	64	31	5	115
	Alle	62	28	9	327
ODENSE	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	80	0	20	5
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	0	5
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	53	32	16	19
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	67	33	0	15
	Bibliotek eller musikskole	50	50	0	4
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	100	0	0	1
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	53	29	18	34
	Anden type institution / indsatsområde	59	37	4	70
	Alle	60	32	9	153
FAABORG-MIDTFYN	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	83	17	0	12
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	0	3
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	69	23	8	13
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	63	13	25	8
	Bibliotek eller musikskole	50	25	25	4
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	83	17	0	6
	Anden type institution/ indsatsområde	79	21	0	14
	Alle	75	18	7	60
FAXE	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	0	0	1
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	0	1
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	100	0	0	2
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	0	0	8
	Bibliotek eller musikskole	0	0	100	1
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	100	0	0	5
	Anden type institution/ indsatsområde	75	17	8	12
	Alle	87	7	7	30

Fortsættelse af tabel 3

RUDERSDAL	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	33	33	33	6
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	67	0	33	3
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	26	57	17	23
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	67	33	0	9
	Bibliotek eller musikskole	80	20	0	5
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	100	0	0	2
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	47	41	12	17
	Anden type institution / indsatsområde	63	26	11	19
	Alle	50	37	13	84

Spørgsmålet blev ikke besvaret af institutioner i Aarhus

Statistisk forskel mellem forskellige institutionstyper: $P > .05$ i alle kommunerne og totalt.

Planer og strategier for samarbejdet med foreninger og frivillige

Som omtalt ovenfor har næsten alle kommunerne formelle politikker for samarbejdet med foreninger og frivillige, og mange forvaltninger har også specifikke politikker på det pågældende fagområde. Spørgsmålet er derfor, om det også afspejles i de kommunale institutioner i form af planer eller strategier for et samarbejde med foreninger og frivillige?

Det svarer knap halvdelen (48 pct.) af institutionerne og indsatsområderne bekræftende på. Mellem kommunerne er der imidlertid meget store forskelle. I Faxe Kommune svarer 73 pct. af institutionerne og indsatsområderne, at de har planer og strategier for samarbejdet, i Rudersdal Kommune gælder det for 58 pct., i Aarhus og Odense er det henholdsvis 49 og 47 pct., mens det kun gælder for 27 pct. i Faaborg-Midtfyn Kommune (spørgsmålet skulle kun besvares af de institutioner og indsatsområder, som har et samarbejde). Planer og strategier for et samarbejde finder vi især hos ældreinstitutioner og fritids- og kulturinstitutioner. Set i lyset af, at skolerne som følge af folkeskolereformen er forpligtet til at søge et samarbejde med foreninger, virksomheder og andre aktører i lokalsamfundet, er det overraskende, at kun godt hver fjerde folkeskole svarer, at de har sådanne formelle planer og strategier. Både på sundheds- og forebyggelsesområdet og børneinstitutionsområdet er det også forholdsvis få af de institutioner, som har et samarbejde, der har planer og strategier for samarbejdet. Disse forskelle mellem fag- og forvaltningsområderne går igen i alle de fem kommuner – med få undtagelser (tabel 4).

Tabel 4. Andel af kommunale institutioner og indsatsområder som har en plan eller en strategi for samarbejdet med foreninger og frivillige, opdelt på institutionstyper / indsatsområder særskilt for kommunerne (pct. andel af institutioner, der har svaret, at de har et samarbejde).

		Ja	Nej	Ved ikke	N
ALLE KOMMUNER	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	30	68	2	57
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	78	13	9	23
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	36	64	0	50
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	62	33	5	39
	Bibliotek eller musikskole	58	21	21	19
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	50	50	0	4
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	33	46	21	33
	Anden type institution / indsatsområde	59	34	7	73
	Alle	48	45	7	298
ODENSE	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	35	66	0	29
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	80	20	0	5
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	33	67	0	12
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	54	39	8	13
	Bibliotek eller musikskole	75	25	0	4
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	100	0	0	1
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	33	40	27	15
	Anden type institution / indsatsområde	56	32	12	34
	Alle	47	45	8	113
FAABORG-MIDTFYN	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	17	75	8	12
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	50	0	50	2
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	40	60	0	5
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	17	67	17	6
	Bibliotek eller musikskole	25	75	0	4
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	25	50	25	4
	Anden type institution/ indsatsområde	36	55	9	11
	Alle	27	61	11	44
FAXE	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	0	100		1
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0		1
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	0	100		1
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	75	25		8
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	80	20		5
	Anden type institution/ indsatsområde	80	20		10
	Alle	73	27		26

Fortsættelse af tabel 4

RUDERSDAL	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	33	67	0	3
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	0	0	100	1
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	50	50	0	8
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	75	25	0	8
	Bibliotek eller musikskole	100	0	0	5
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	100	0	0	1
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	14	86	0	7
	Anden type institution / indsatsområde	67	33	0	12
	Alle	58	40	2	45
AARHUS	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	33	67	0	12
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	86	14	0	14
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	33	67	0	24
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	0	0	4
	Bibliotek eller musikskole	33	0	67	6
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	0	100	0	2
	Institution til sundhedsfremme / forebyggelse / handicappede	0	0	100	2
	Anden type institution / indsatsområde	67	33	0	6
	Alle	49	43	9	70

Statistisk forskel mellem forskellige institutionstyper: P < .001 for Aarhus, Rudersdal og Alle. P > .05 for Odense, Faaborg-Midtfyn og Faxe

Initiativtager til samarbejdet

Blandt idealerne for et tættere samarbejde mellem kommunale institutioner og foreninger og frivillige er, at samarbejdet skal være ligeværdigt, og at kommunen og dens institutioner skal komme tættere på borgerne. Det er imidlertid et åbent spørgsmål, hvem der især er interesseret i et samarbejde, og hvem der tager initiativet til et samarbejde. Svaret på det sidste spørgsmål fremgår af tabel 5.

Institutionsledernes svar viser, at initiativet især kommer fra ledelsen (ni ud af ti svarer, at initiativet alene eller blandt andet kom derfra) og medarbejderne (gælder for to ud af tre af institutionerne). Det er mindre almindeligt – ifølge institutionsledernes vurdering – at initiativet kommer fra en eller flere foreninger (gælder for hver tredje institution), pårørende (fx forældre til børn i skole eller daginstitution og familiemedlemmer til ældre på plejehjem) (hver femte af institutionerne), brugere af den pågældende institution (hver femte af institutionerne) eller 'lokale borgere' (hver fjerde).

Hvis man lægger 'pårørende', 'foreninger', 'brugere', 'lokale borgere' og 'andre eksterne aktører' sammen, som udtryk for et civilsamfundsinitiativ, angiver 60 pct. af institutionerne og indsatsområderne imidlertid, at initiativet bl.a. er kommet derfra mod 84 pct. fra ledelsen eller medarbejderne. Der er forholdsvis små forskelle mellem kommunerne og mellem fagområderne, hvad dette angår.

Tabel 5. Hvem tog initiativ til samarbejdet (pct. andel af institutioner og indsatsområder, der på undersøgelsestidspunktet havde et samarbejde) (kunne sætte kryds ved flere svarmuligheder)

		Ledelsen (1)	Medarbejderne (2)	Forældre (3)	Brugere (4)	Foreninger (5)	Lokale borgere eller frivillige (6)	Ungdomsskolen (7)	Andre aktører (8)	N
ALLE KOM.	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	90	70	40	2	39	0	54	4	57
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	91	44	13	13	44	39		35	23
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud ol.	87	52	12	27	29	15		15	52
	Lokalcenter og aktivitetsscenter for ældre	78	59	29	20	39	37		12	41
	Bibliotek eller musikskole	100	79	5	47	58	68		11	19
	Idrætsfacilitet ikke er en del af en folkeskole	50	0	0	25	25	25		25	4
	Institution til sundhedsfremme/handicappede	79	77	15	24	24	15		9	34
	Anden type institution / indsatsområde	78	64	10	22	32	34		3	74
	Alle	84	62	19	20	35	25		10	304
ODENSE	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	79	72	45	3	31	0	71	0	29
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	80	20	20	60	60		20	5
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud ol.	93	71	21	50	36	21		7	14
	Lokalcenter og aktivitetsscenter for ældre	86	57	21	7	21	29		14	14
	Bibliotek eller musikskole	100	75	25	50	50	50		0	4
	Idrætsfacilitet ikke er en del af en folkeskole	100	0	0	100	100	100		0	1
	Institution til sundhedsfremme/handicappede	71	77	18	18	18	6		0	17
	Anden type institution / indsatsområde	77	85	12	24	32	21		0	34
	Alle	81	75	24	20	31	18		3	118
FAABORG-M.	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	58	42	0	42	0	83	0	12
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	50	0	0	0	50	0		0	2
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud ol.	80	80	0	60	40	20		40	5
	Lokalcenter og aktivitetsscenter for ældre	71	71	57	29	57	57		14	7
	Bibliotek eller musikskole	100	75	0	50	50	50		25	4
	Institution til sundhedsfremme/handicappede	67	67	33	0	0	0		0	3
	Anden type institution/ indsatsområde	73	55	9	27	55	55		0	11
	Alle	82	61	25	23	46	30		9	44
FAXE	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	100	100	0	100	0	100	0	1
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	0	0	0	0		100	1
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud ol.	100	100	0	100	0	0		0	1
	Lokalcenter og aktivitetsscenter for ældre	88	63	25	13	38	25		25	8
	Institution til sundhedsfremme/handicappede	100	60	20	40	40	60		20	5
	Anden type institution/ indsatsområde	82	64	18	27	18	46		9	11
	Alle	89	63	22	26	30	37		19	27

Institutionernes samarbejde med foreninger og frivillige

Fortsættelse af tabel 5

		Ledelsen (1)	Medarbejderne (2)	Forældre (3)	Brugere (4)	Foreninger (5)	Lokale borgere eller frivillige (6)	Ungdomsskolen (7)	Andre aktører (8)	N
RUDERSDAL	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	100	67	0	33	0	33	0	3
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	0	0	0	0	0	0		0	1
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud ol.	70	40	10	10	0	40		10	10
	Lokalcenter og aktivitetsscenter for ældre	75	50	13	25	25	13		0	8
	Bibliotek eller musikskole	100	100	0	60	100	100		20	5
	Idrætsfacilitet ikke er en del af en folkeskole	100	0	0	0	0	0		100	1
	Institution til sundhedsfremme/handicappede	86	86	0	43	14	14		0	7
	Anden type institution / indsatsområde	92	42	0	17	25	42		8	12
	Alle	83	57	9	23	26	34		9	47
AARHUS	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	67	17	0	50	0		17	12
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	43	14	14	43	43		43	14
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, ol.	91	36	9	9	36	0		18	22
	Lokalcenter og aktivitetsscenter for ældre	50	50	50	50	100	100		0	4
	Bibliotek eller musikskole	100	67	0	33	33	67		0	6
	Idrætsfacilitet (ikke er en del af en folkeskole)	0	0	0	0	0	0		0	2
	Institution til sundhedsfremme/handicappede	100	100	0	0	100	0		100	2
	Anden type institution / indsatsområde	67	0	0	0	33	33		0	6
	Alle	88	44	12	12	44	24		21	68

Statistisk forskel mellem forskellige institutionstyper:

- (1) $P < .001$ for Aarhus. $P > .05$ for øvrige kommuner og Alle
- (2) $P < .01$ for Alle. $P > .05$ for alle kommuner
- (3) $P < .001$ for Alle og $P < .05$ for Rudersdal. $P > .05$ for øvrige kommuner
- (4) $P < .001$ for Alle og $P < .01$ for Odense
- (5) $P < .01$ for Rudersdal
- (6) $P < .001$ for Aarhus og Alle. $P < .01$ for Odense. $P < .05$ for Faaborg-Midtfyn og Rudersdal
- (7) Kun folkeskoler fik denne svarmulighed. Dog ikke i Aarhus Kommune.
- (8) $P < .001$ for Alle. $P > .05$ for hver af de fem kommuner

Foreningstyper som de kommunale institutioner og indsatsområder samarbejder med

De kommunale institutioner og indsatsområder har mulighed for at samarbejde med mange forskellige typer af foreninger samt frivillige uden en foreningstilknytning. Nogle institutioner samarbejder med en eller ganske få foreninger, mens andre samarbejder med mange. Tabel 6 viser hvilke af de forskellige typer af foreninger og frivillige, de kommunale institutioner og indsatsområder samarbejder med.

- Mest almindelige samarbejdspartnere er 'frivillige uden en foreningstilknytning', som nævnes af hver tredje institution (32 pct.). Det gælder dog først og fremmest ældrecentre, hvoraf 70 pct. har et samarbejde med frivillige uden nogen specifik foreningstilknytning, mens færre end hver femte folkeskole (17 pct.) har et sådant samarbejde. Det er især i Faxe Kommune (55 pct.) og Rudersdal Kommune (42 pct.), at institutionerne benytter frivillige uden en foreningstilknytning, mens det er mindst brugt blandt institutionerne i Odense Kommune (29 pct.).
- Omkring hver fjerde institution og indsatsområde (26 pct.) samarbejder med en socialhjælpsforening. Det gælder dog især for ældrecentre samt biblioteker og musikskoler, mens folkeskolerne og børneinstitutionerne i noget mindre grad samarbejder med sådanne foreninger. Andelen af institutioner i Faxe Kommune, som samarbejder med sociale foreninger, er dobbelt så stor som andelen af institutioner, der arbejder sammen med sociale foreninger i Rudersdal Kommune.
- Omkring hver fjerde institution og indsatsområde (26 pct.) samarbejder med en idrætsforening, som der vel at mærke findes mange flere af end af socialhjælpsforeninger. Det gælder især de kommunale fritids- og kulturinstitutioner samt folkeskolen, mens forholdsvis få børneinstitutioner samarbejder med idrætsforeninger. Næsten dobbelt så stor en andel af institutionerne i Faxe Kommune og Faaborg-Midtfyn Kommune samarbejder med idrætsforeninger, end andelen af institutionerne der gør det i Rudersdal Kommune.
- Bolig- og grundejerforeninger er der også mange kommunale institutioner og indsatsområder, der samarbejder med. Det gælder for knap hver fjerde institution (24 pct.). Det er især de kommunale fritids- og kulturinstitutioner, som har et samarbejde med denne foreningstype. Det er især udbredt på det boligsociale område i Aarhus Kommune, hvor andelen af de kommunale institutioner, der samarbejder med denne foreningstype, er dobbelt så høj som i Rudersdal Kommune.
- Hver femte kommunale institution og indsatsområde har et samarbejde med en kulturforening. Det er især de kommunale fritids- og kulturinstitutioner, som samarbejder med denne foreningstype, mens det gælder for meget få børneinstitutioner og sundhedsinstitutioner.
- Godt hver tiende kommunale institution og indsatsområde har et samarbejde med en sundheds- og forebyggelsesforening. Børneinstitutionerne samarbejder stort set ikke med sundhedsforeninger.
- Børne- og ungeforeninger (bl.a. børne- og ungdomskorps) har godt hver tiende kommunale institution bl.a. et samarbejde med. Det er især de kommunale fritids- og kulturinstitutioner, som samarbejder med denne foreningstype, mens børneinstitutioner og sundhedsinstitutioner i meget lille grad gør det.

Tabel 6. Andel af kommunale institutioner og indsatsområder, som har et samarbejde med forskellige typer af foreninger eller med 'frivillige uden en foreningstilknytning', opdelt på institutionstyper og særskilt for hver kommune (pct. andel af alle kommunale institutioner og indsatsområder)

		FORENINGSTYPER								N
		Sociale (1)	Sundhed (2)	Idræt (3)	Kultur (4)	Børn- og unge (5)	Bolig- og grundejere (6)	Anden type (7)	Frivillige (8)	
ALLE KOM.	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	15	17	33	28	12	25	9	17	69
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	42	19	73	54	62	46	31	31	26
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, ol.	9	2	15	9	5	17	5	22	134
	Lokalcenter og aktivitetsscenter for ældre	58	20	22	24	12	28	20	74	50
	Bibliotek eller musikskole	70	25	35	65	45	55	20	70	20
	Idrætsanlæg der ikke er en del af en folkeskole	80	40	80	60	80	60	0	20	5
	Sundhedsfremme/handicappede	34	24	22	6	6	16	5	28	67
	Anden type institution / indsatsområde	22	12	22	21	12	21	18	31	131
	Alle	26	14	26	21	14	24	12	32	502
ODENSE	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	3	24	41	35	6	35	9	6	34
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	80	60	80	100	80	80	40	40	5
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, ol.	11	0	37	11	26	42	5	42	19
	Lokalcenter og aktivitetsscenter for ældre	31	6	0	13	0	13	19	63	16
	Bibliotek eller musikskole	75	25	25	50	25	0	0	100	4
	Idrætsanlæg (ikke del af folkeskole)	100	100	100	0	100	0	0	0	1
	Sundhedsfremme/handicappede	33	19	11	3	3	6	3	25	36
	Anden type institution / indsatsområde	22	9	17	14	6	18	13	26	78
	Alle	23	15	23	18	10	22	10	29	193
FAABORG-M.	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	25	8	67	33	25	0	17	33	12
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	33	0	33	67	33	0	0	33	3
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, ol.	0	0	31	15	8	0	15	23	13
	Lokalcenter og aktivitetsscenter for ældre	63	0	25	13	13	38	25	75	8
	Bibliotek eller musikskole	100	50	25	100	50	75	0	75	4
	Sundhedsfremme/handicappede	0	0	17	0	0	17	17	17	6
	Anden type institution / indsatsområde	36	29	50	36	36	29	29	29	14
	Alle	30	12	40	30	22	18	18	37	60
FAXE	Folkeskole	0	0	100	100	100	100	100	100	1
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	0	0	100	100	100	0	0	0	1
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, ol.	0	0	50	50	0	0	0	50	2
	Lokalcenter og aktivitetsscenter for ældre	50	13	0	13	13	13	25	100	8
	Bibliotek eller musikskole	0	0	0	0	0	0	0	0	1
	Sundhedsfremme/handicappede	83	67	67	17	17	33	0	50	6
	Anden type institution / indsatsområde	36	29	43	36	29	29	14	36	14
	Alle	42	27	39	30	24	24	15	55	33

Institutionernes samarbejde med foreninger og frivillige

Fortsættelse af tabel 6

		FORENINGSTYPER								N
		Sociale (1)	Sundhed (2)	Idræt (3)	Kultur (4)	Børn- og unge (5)	Bolig- og grundejere (6)	Anden type (7)	Frivillige (8)	
RUDERSDAL	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	0	17	0	33	0	0	0	17	6
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	0	0	33	0	0	0	0	33	3
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, ol.	0	0	8	13	0	4	4	42	24
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	70	20	30	20	0	0	30	50	10
	Bibliotek eller musikskole	60	40	60	100	80	80	40	100	5
	Idrætsanlæg (ie er en del af en folkeskole)	50	50	50	50	50	50	0	50	2
	Sundhedsfremme/handicappede	24	18	24	12	0	24	6	24	17
	Anden type institution / indsatsområde	11	5	16	37	5	21	16	47	19
	Alle	20	12	20	26	7	16	12	42	86
AARHUS	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	38	13	0	0	13	25	0	25	16
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	43	14	86	43	71	57	43	29	14
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, ol.	13	3	8	5	0	18	3	11	76
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	75	75	75	50	100	0	100	8
	Bibliotek eller musikskole	67	0	33	33	33	67	33	33	6
	Idrætsanlæg der ikke er en del af en folkeskole	100	0	100	100	100	100	0	0	2
	Sundhedsfremme/handicappede	100	100	100	0	100	100	0	100	2
	Anden type institution / indsatsområde	0	0	0	0	0	33	67	33	6
	Alle	29	11	23	15	17	34	11	23	130

Statistisk forskel mellem forskellige institutionstyper:

- (1) Sociale foreninger. $P < .001$ for alle kommuner med undtagelse af Faxe samt totalt
- (2) Sundhedsforeninger. $P < .001$ for Aarhus, Odense og totalt, $< .05$ for Faaborg-Midtfyn
- (3) Idrætsforeninger. $P < .001$ for Aarhus, Odense og totalt. $P > .05$ for Faxe, Faaborg-Midtfyn og Rudersdal
- (4) Kulturforeninger. $P < .001$ for Aarhus, Odense og totalt. $P < .01$ for Faaborg-Midtfyn og Rudersdal.
- (5) Børne- og ungeforeninger. $P < .001$ for Aarhus, Odense, Rudersdal og totalt
- (6) Bolig og grundejerforeninger. $P < .001$ for Aarhus, Odense, Rudersdal og totalt. $P < .01$ for Faaborg-Midtfyn
- (7) Anden foreningstype. $P < .001$ for Aarhus og totalt
- (8) Frivillige uden foreningstilknætning. $P < .001$ for Aarhus, Odense og totalt Statistisk forskel mellem forskellige institutionstyper:

Efter besvarelsen af spørgsmålet om, hvilke typer af foreninger, som institutionen eller indsatsområdet samarbejder med, blev institutionen bedt om at skrive, hvilke konkrete foreninger, der samarbejdes med. På tværs af de forskellige institutions- og indsats typer blev følgende foreningstyper nævnt:

- *Idrætsforeninger:* Flerstrengt idrætsforening, badminton, gymnastik, golf, cykling, judo, kampsport, løb, skydning, hockey, dans, skøjteløb, tennis, håndbold, fodbold, volley, tumbling, brydning, boksning, basketball, bordtennis, karate, kroket, O-løb, dans, folkedans.
- *Fritids- og hobbyklubber:* Lystfiskerklub, frimærkeklub, skakklub, veteranbiklub, rollespil, Haveselskabet, håndarbejdsforening, husflidsforening, Jægerforbundet, arkæologisk forening.
- *Socialhjælpsforeninger:* Natteravnene, Mænds Væresteder, Børns Voksenvenner, fædregruppe, Alzheimerforeningen og Home Start Foreningen for voldsramte kvinder.
- *Sundheds- og forebyggelsesforeninger:* Sex og Samfund, Hjerteforeningen, Kræftens Bekæmpelse, Osteoporoseforeningen, Lungeforeningen, Liv Efter Ulykken.
- *Bolig- og grundejerforeninger:* Bl.a. boligforening, brugerhus og grundejerforening.

- *Foreninger for faciliteter og anlæg:* Idrætshal / anlæg, lokalhistorisk forening / museum.
- *Børne- og ungdomsforeninger:* Spejdere og andre børne- og ungdomskorps. *Støtteforeninger:* Forældreforening, venedeforeninger for plejecentre. *Internationale humanitære foreninger:* Røde Kors, Dansk Flygtningehjælp, Røde Kors Lektiehjælpere, Foreningen Norden.
- *Etniske kulturföreninger:* Multikulturel forening.
- *Natur-, miljø- og dyreforeninger:* Dansk Naturfredningsforening, Dansk Kennelklub, Danmarks Ornitologisk Forening.
- *Ældreforeninger:* Ældre Sagen, Pensionistforeninger mv.
- *Loger:* Lions Club, Y Mens Club, Sct. Georgs Gilder, Frimurerloge
- *Musikforeninger:* Kor, musikforening
- *Seniorer i Skolen.*
- *Frivillige uden foreningstilknudning.*

Samarbejdets indhold

I spørgeskemaet blev lederne af de kommunale institutioner og indsatsområder bedt om at beskrive indholdet af samarbejdet. De fleste har besvaret det forholdsvis kortfattet i få ord eller en enkelt sætning, mens enkelte ledere har beskrevet det mere detaljeret. En gennemgang af besvarelsenerne viser for det første, at det er meget forskelligt, hvad samarbejdet går ud på, og at det øjensynligt er meget kontekstbestemt. For det andet er der imidlertid – naturligt nok – store forskelle på, hvad de forskellige institutions- og indsatsstyper samarbejder med foreninger og frivillige om.

Folkeskolerne blev spurgt mere detaljeret end de øvrige institutioner, om hvilke aktiviteter i skolen, som foreninger og frivillige deltager i. Tabel 7 viser, at foreninger og frivillige især medvirker i 'den understøttende undervisning', der både anvendes til forløb og læringsaktiviteter i relation til folkeskolens fag og emner, og aktiviteter som sigter mod at styrke elevernes sociale kompetencer, udvikling og trivsel. Herudover samarbejdes der om 'aktiviteter i SFO eller Fritidsklub'. Ifølge skolelederne er det især 'elevernes alsidige udvikling', som samarbejdet med foreninger og frivillige bidrager til.

Tabel 7. Hvilke dele af skolens undervisning og øvrige aktiviteter deltager foreningerne og de frivillige i? Andel af folkeskolerne, som har besvaret spørgeskemaet (pct.) (N = 69)

AKTIVITET	Pct.
Understøttende undervisning	48
Valgfag	35
Lektiehjælp og faglig fordybelse	25
Undervisning i et eller flere fag	38
Aktiviteter i SFO eller Klub	48
Anden aktivitet *	12
* Idræts-temadage, projektdage, aktiviteter i skolegård, temadag på skolen, henvisning til aktiviteter efter skoletid	
FAGLIGE MÅL OG OMRÅDER	
Faglige mål for fagene	46
Elevernes alsidige udvikling	67
Innovation og iværksætteri	19
Uddannelse og job	32
Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab	22
Andet *	7
* bl.a. idræt, musik og bevægelse; udsatte børn og unge (fælles sommerarrangement)	

Nogle af skolerne har kortfattet beskrevet, hvad samarbejdet mere konkret går ud på. For det første nævnes samarbejde med foreninger, der står for undervisning i den aktivitet, som foreningen beskæftiger sig med (fx samarbejde med volleyballforening om 'kids volley'; samarbejde med naturhistorisk museum; samarbejde med musikforening om etablering af et blæseorkester, foreningers deltagelse ved særlige arrangementer). En skoleleder skriver: 'I nogle situationer i idræt kan frivillige inden for foreningen undervise eleverne specifikt i en sportsgren - bedre end en lærer kan'. En anden nævner, at frivillige er afgørende for etablering af visse valgfag på skolen, fx bridge. For det andet nævnes samarbejde, hvor skolen og konkrete foreninger samt erhvervslivet 'bygger bro', bl.a. om at støtte elevers uddannelse og idrætskarriere, støtte til elevernes uddannelse generelt, fritidsjobs til udfordrede elever samt skolens støtte til 'et godt fritidsliv til alle', bl.a. ved at 'sende elever til fodbold og gymnastik'. For det tredje nævnes 'faglig støtte inden for bestemte faglige områder' og 'ekstra hænder' i forskellige klasser (flere skoler i Odense Kommune fremhæver her 'Seniorer i Skolen's store betydning).

I de fleste af de *kommunale ungdomsskoler og fritidsklubbers* besvarelser nævnes, at meget af deres samarbejde med foreninger og frivillige går ud på at understøtte foreninger og foreningsaktiviteter. En institution skriver fx 'Understøttelse af foreninger, foreningsfremstød, støtte til foreningsudvikling og projektudvikling, foreningsintroduktionsforløb, hjælp til at komme ind på skolen', og en anden skriver om 'brobygning til idrætslivet'. For det andet samarbejder disse institutioner ofte med foreninger om forebyggelsesaktiviteter (især SSP samarbejde), hjælp til udsatte børn og unge samt en form for fritidsvejledning. For det tredje samarbejder nogle institutioner med foreninger om sommerferieaktiviteter. For det fjerde går nogle institutioners samarbejde med foreninger og frivillige ud på at understøtte undervisning i skolen (benævnes af institutionen som 'åben skole - klub - fritidsundervisning') samt at give lektiehjælp. Endelig beskriver enkelte institutioner, hvordan institutionen og foreninger samarbejder om praktiske opgaver, events mv.

Samarbejdet med foreninger og frivillige på *børneinstitutionsområdet* (vuggestuer, børnehaver og dagtilbud generelt) er af en helt anden karakter. Mange af beskrivelserne handler om samarbejde med forældre (til institutionens børn), som hjælper til ved særlige arrangementer (fx Luciaoptog) og står for mindre vedligeholdelsesarbejder. For det andet nævnes samarbejde med (og om) forældre med særlige behov, fx unge mødre og forældre fra udsatte grupper, om bl.a. læsning og selvhjulpenhed. For det tredje nævner flere institutioner samarbejde om forskellige kulturaktiviteter og idræt, som en institutionsleder benævner som 'pædagogisk inspiration'. For det fjerde nævner flere institutioner, hvordan frivillige står for læsning for nogle børn og hjælper til på ture og på særlige arrangementer. For det femte samarbejder nogle institutioner med lokale foreninger om benyttelse af institutionens lokaler og legeplads og omvendt om institutioners benyttelse af fx nærtliggende spejderhus til forskellige aktiviteter samt afholdelse af fælles arrangementer i lokalområdet (fx loppemarked). Endelig indgår støtte til lokale foreninger i form af medlemshvervning (ophæng af opslag om foreningsaktiviteter) i samarbejdet i en del institutioner, og en enkelt nævner ligefrem, at institutionen bringer og henter børnene til og fra fritidsaktiviteter.

Ældrecentres (plejehjem mv.) samarbejde med foreninger og frivillige er både mere udbredt og omfattende i den enkelte institution og synes også i højere grad at være udviklet ind-

holdsmæssigt i sammenligning med både skoler og børneinstitutioner. For det første fungerer de frivillige typisk som besøgsvenner, 'besøgshunde', spisevenner og som hjælpere for den enkelte ældre på cykelture, gåture, motion og træning, til lægebesøg mv. I nogle institutioner står foreninger og frivillige også for vågetjeneste, når der ikke er pårørende til at være hos en døende person. For det andet afholder foreninger og frivillige forskellige arrangementer og aktiviteter som banko, historiefortællinger, busture, fællespisning, koncerter, underholdning og andre arrangementer (eller hjælper til med institutionens afholdelse deraf). For det tredje nævner enkelte institutioner også, at foreninger benytter institutionens lokaler til møder.

De kommunale kultur- og fritidsinstitutioners – biblioteker og musikskoler – samarbejde med foreninger og frivillige har i højere grad karakter af et samarbejde om fælles aktiviteter, fx udstillinger og koncerter samt deltagelse i foreningers aktiviteter (fx Natteravnene, Harry Potter festivalen i Odense, Lektier Online, Ambassadører for Nysgerrig Fyn - en biblioteksklub, Ny Musik i musikskolens årlige koncertprojekt, samarbejde om koncerter). Disse institutioner (især biblioteket) understøtter ofte foreningsaktiviteter ved at stille lokaler til rådighed, ved at hjælpe fx lokalhistoriske foreninger og ved at give foreninger mulighed for at fortælle om deres aktiviteter.

Sundheds- og forebyggelsesinstitutionernes samarbejde med foreninger og frivillige går ud på individuel støtte til personer med forskellige sundhedsproblemer og lidelser. Fx samtale med personer med depression, hjælp til 'fastholdelse af ædruelighed' og cykling i rickshaw for personer, der ikke selv kan cykle, musikdage for udviklingshæmmede, hjælp under genoptræning, hjælp til fastholdelse af aktivitet efter rehabiliteringsforløb mv. Herudover samarbejder nogle institutioner med de forskellige patientforeninger og henviser til foreningsbaserede aktiviteter.

Andre institutioner – som ikke selv har kunnet indplacere sig under de øvrige institutionstyper – har et bredt og meget forskelligt samarbejde med foreninger og frivillige. Udover samarbejde om typer af aktiviteter, der er nævnt under de øvrige institutionstyper, nævnes under 'andre institutioner' for det første affaldsopsamling, vedligeholdelse af vandløb, pleje af grønne områder, anlæggelse af grønne stier ol. natur- og miljøopgaver. For det andet samarbejde om historiske opgaver, fx museers samarbejde med foreninger og frivillige om formidling og bevaring af historiske monumenter i kommunen, samarbejde om formidling af lokalhistorien samt understøttelse af lokalhistoriske arkiver og foreninger. For det tredje nævnes aktiviteter i forhold til ledige, ensomme, udsatte grupper og flygtninge (mentorer, IT-undervisning, workshops mv.). For det fjerde nævnes samarbejde med foreninger om kampanjer, udvikling af lokalområder, borgermøder mv., og for det femte formidler mange af disse institutioner viden om foreninger og henviser borgere til relevante foreninger.

Foreningernes og de frivilliges tidsmæssige arbejdsbidrag til de kommunale institutioner og indsatsområder

Ovenstående analyser af, hvad foreningerne og de frivillige samarbejder med de kommunale institutioner og indsatsområder om, giver dog ikke information om, hvor omfattende samarbejdet er, og hvor meget tid foreningerne og de frivillige bruger på samarbejdet. De kommunale institutioner, som har et samarbejde, blev derfor også bedt om at give deres bud på, hvor mange timer om ugen frivillige og foreninger udfører et arbejde i institutionen eller på

indsatsområdet. Svarene tyder dog på, at det har været svært at give præcise oplysninger om dette. For det første er det kun to ud af tre institutioner, der har svaret, at de samarbejder med foreninger og frivillige, som har besvaret spørgsmålet. For det andet er der en del institutioner, som svarer, at det er meget svært at angive. Dette kan skyldes, at institutionerne sjældent registrerer, hvor mange timers frivilligt arbejde der faktisk udføres i institutionen. For det tredje er der enkelte institutioner i undersøgelsen, som har angivet meget høje tal, hvilket også kan være indtastningsfejl, eller at man har angivet et skønnet antal timer pr. måned eller pr. år, og ikke pr. uge, som angivet i skemaet. Tallene i tabel 8 skal derfor læses med disse forbehold in mente.

De 193 institutioner og indsatsområder, der har oplyst et skønnet tal for antallet af timer pr. uge, som foreninger og frivillige udfører et arbejde i den pågældende institution, har i gennemsnit angivet 19 timer pr. uge. Når middelværdien er så meget højere end medianværdien på 5, skyldes det, at enkelte institutioner som nævnt har opgivet meget høje tal. Det højeste tal er 600, mens enkelte institutioner omvendt har skrevet 0 timer. Det gennemsnitlige antal frivillige arbejdstimer pr. uge for hver institution er meget højere i Aarhus og Odense end i Faxe Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune og Rudersdal Kommune. Med forbehold for mulige fejlbesvarelser, viser resultaterne også, at ungdomsskolerne og fritidsklubberne samt ældrecentre benytter betydeligt flere frivillige arbejdstimer pr. uge, end de øvrige institutionstyper gør, og det gennemsnitlige antal frivillige arbejdstimer pr. uge er meget lavt i børneinstitutionerne.

Tabel 8. Institutionens eller indsatsområdets vurdering af hvor mange timer pr. uge, som foreninger og frivillige udfører et arbejde i institutionen / på indsatsområdet, opdelt på kommuner og institutionstyper / indsatsområder.

Kommune	Middel	Std. afvigelse	Minimum	Maximum	Median	Sum	N
Aarhus	25	71	0	350	4	1240	50
Odense	23	76	0	600	6	1807	78
Faaborg-Midtfyn	7	7	0	25	4	147	22
Faxe	12	24	0	100	5	204	17
Rudersdal	9	20	0	100	3	238	26
Institutionstype							
Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	7	6	-	28	5	253	35
Ungdomsskole, fritids- / ungdomsklub ol.	54	164	1	600	7	702	13
Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, ol.	4	7	-	40	2	139	38
Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	38	88	1	350	6	1.130	30
Bibliotek eller musikskole	8	5	1	15	7	69	9
Idrætsanlæg/facilitet	100	-	100	100	100	100	1
Institution til sundhedsfremme, mv.	23	53	-	250	8	509	22
Anden type institution	16	37	-	200	4	734	45
Total	19	61	-	600	5	3.636	193

4. Institutionernes vurdering af samarbejdet med foreninger og frivillige

Ovenstående kapitel viser, at langt de fleste kommunale institutioner og indsatsområder har et samarbejde med foreninger og frivillige, og at der samarbejdes om mange forskellige opgaver og formål. Samarbejdets udbredelse varierer mellem fagområderne, og i de fleste institutioner er samarbejdet forholdsvis begrænset og udgør kun en mindre del af institutionens virksomhed.

I dette afsnit skal vi se på, hvordan institutionerne, som har et samarbejde med foreninger og frivillige, vurderer samarbejdet. Overordnet er mere end otte ud af ti institutioner og indsatsområder helt eller delvist enig i udsagnet, at 'samarbejdet med foreninger og frivillige bidrager til at fremme institutionens formål', og næsten ingen erklærer sig uenig i udsagnet. Lige så stor er tilslutningen til udsagnet, at 'inddragelsen af foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter har været positivt for brugernes trivsel', og kun lidt færre er helt eller delvist enig i, at 'det er inspirerende for de ansatte at inddrage foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter'. I overensstemmelse med denne meget positive holdning blandt lederne af de kommunale institutioner og indsatsområder til samarbejdet med foreninger og frivillige erklærer tre ud af fire sig delvist eller helt uenig i, at 'den tid, institutionen bruger på samarbejdet med foreninger, kunne være brugt bedre på andre aktiviteter og formål'.

Holdningen er dog lidt mere tilbageholdende, når det handler om, hvilken betydning samarbejdet har i forhold til institutionens faglighed. Som det fremgår af tabel 9, er fire ud af ti ledere helt eller delvis enige i udsagnet, at 'inddragelsen af foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter har bidraget til at løfte det faglige niveau', men andelen er dog lidt større, end andelen som er uenig i udsagnet, og det er meget få, som synes, at samarbejdet ligefrem går ud over det faglige niveau.

Tabel 9. Institutionernes vurdering af samarbejdet med foreninger og frivillige (pct. andel af institutioner, centre eller indsatsområder som på undersøgelsestidspunktet havde et samarbejde med foreninger og frivillige).

	Helt enig	Delvis enig	Hverken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	N
Samarbejdet med foreninger og frivillige bidrager til at fremme institutionens formål	56	30	11	2	1	288
Den tid, institutionen bruger på samarbejde med foreninger og frivillige, kunne være brugt bedre på andre aktiviteter og formål	1	6	19	30	44	282
Inddragelsen af foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter har bidraget til at løfte det faglige niveau	16	26	38	13	7	284
Inddragelsen af foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter har været positivt for brugeres trivsel	51	35	13	1	0	283
Det går ofte ud over det faglige niveau, når foreninger og frivillige inddrages i institutionens aktiviteter	1	7	27	26	39	282
Det er inspirerende for de ansatte at inddrage foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter	40	37	19	3	1	284

Mellem kommunerne og mellem fagområderne er der dog visse forskelle på vurderingen af samarbejdet med foreninger og frivillige. De kommunale institutioner i Faxe Kommune og på det boligsociale område i Aarhus er ikke helt så positive i forhold til samarbejdets bidrag til institutionens formål som i de andre kommuner. Det samme gælder for institutionerne på børneområdet og institutionerne inden for sundheds- og forebyggelsesområdet i sammenligning med institutionerne og indsatsområderne på de øvrige fagområder (tabel 10).

Hvad angår vurderingen af samarbejdets betydning for brugernes (elever i skolen, ældre på ældrecentre mv.) trivsel skiller institutionerne på det boligsociale område i Aarhus sig også ud fra institutionerne og indsatsområderne i de øvrige kommuner ved i noget mindre grad at være enig i, at samarbejdet bidrager til brugernes trivsel. Institutionerne på børneområdet skiller sig ud fra de andre fagområder ved i lidt mindre grad at tilslutte sig, at samarbejdet har betydning for brugernes trivsel.

På det boligsociale område i Aarhus samt Faxe Kommune er lederne også lidt mindre positive end i Odense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune og Rudersdal Kommune i deres vurdering af, om samarbejdet med foreninger og frivillige er inspirerende for medarbejderne.

Udsagnet, at 'den tid, institutionen bruger på samarbejde med foreninger og frivillige, kunne være brugt bedre på andre aktiviteter og formål', får som nævnt meget lille tilslutning blandt institutions- og indsatslederne, men i lidt højere grad i Rudersdal Kommune og på det boligsociale område i Aarhus. Det er især blandt lederne af biblioteker og musikskoler, at dette udsagn får støtte.

Den positive vurdering af samarbejdets betydning for det faglige niveau på institutionen får størst tilslutning i Rudersdal Kommune og mindst i Faxe Kommune. På tværs af de faglige områder har udsagnet størst tilslutning blandt lederne for ungdomsskoler og ungdomsklubber og mindst tilslutning blandt lederne for børneinstitutioner.

Tabel 10. Institutionernes vurdering af samarbejdet med foreninger og frivillige. Pct. andel af institutioner, centre eller indsatsområder, som på undersøgelsestidspunktet havde et samarbejde med foreninger og frivillige, som svarede 'helt enig' eller 'delvis enig' i udsagnet.

		Samarbejdet med foreninger og frivillige bidrager til at fremme institutionens formål (1)	Den tid, institutionen bruger på samarbejde med foreninger og frivillige, kunne være brugt bedre på andre aktiviteter og formål (2)	Inddragelsen af foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter har bidraget til at løfte det faglige niveau (3)	Inddragelsen af foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter har været positivt for brugerens trivsel (4)	Det går ofte ud over det faglige niveau, når foreninger og frivillige inddrages i institutionens aktiviteter (5)	Det er inspirerende for de ansatte at inddrage foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter (6)	N
ALLE KOM.	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	93	9	41	80	13	90	57
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	90	0	53	84	21	63	19
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	77	10	35	74	0	74	50
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	92	6	47	94	11	77	35
	Bibliotek eller musikskole	100	18	41	100	0	88	17
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	50	0	25	25	0	50	4
	Institution til sundhedsfremme / handicappede	77	6	38	88	6	67	33
	Anden type institution / indsatsområde	87	6	46	94	7	78	69
	Alle	86	7	42	86	8	78	284
ODENSE	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	0	46	86	0	97	29
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	75	100	0	100	4
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	79	0	36	93	0	86	14
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	91	20	40	100	20	78	9
	Bibliotek eller musikskole	100	0	25	100	0	75	4
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	100	0	0	0	0	100	1
	Institution til sundhedsfremme / handicappede	63	6	38	94	13	56	16
	Anden type institution / indsatsområde	88	9	38	97	9	78	32
	Alle	87	6	40	93	6	82	109
FAABORG-M.	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	83	18	50	100	8	92	12
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	0	100	0	0	1
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	100	0	0	60	0	80	5
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	0	57	100	0	100	7
	Bibliotek eller musikskole	100	0	75	100	0	100	4
	Institution til sundhedsfremme / handicappede	75	0	0	75	0	33	3
	Anden type institution/ indsatsområde	91	0	55	100	9	91	11
	Alle	91	5	44	93	5	86	43
FAXE	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	0	0	100	0	100	1
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	100	100	0	0	1
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	100	0	100	100	0	100	1
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	75	0	25	88	25	75	8
	Institution til sundhedsfremme / handicappede	100	20	20	100	0	100	5
	Anden type institution/ indsatsområde	60	10	30	70	10	50	10
	Alle	77	8	31	85	12	69	26

Institutionernes vurdering af samarbejdet med foreninger og frivillige

Fortsættelse af tabel 10

		Samarbejdet med foreninger og frivillige bidrager til at fremme institutionens formål (1)	Den tid, institutionen bruger på samarbejde med foreninger og frivillige, kunne være brugt bedre på andre aktiviteter og formål (2)	Inddragelsen af foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter har bidraget til at løfte det faglige niveau (3)	Inddragelsen af foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter har været positivt for brugerens trivsel (4)	Det gør ofte ud over det faglige niveau, når foreninger og frivillige inddrages i institutionens aktiviteter (5)	Det er inspirerende for de ansatte at inddrage foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter (6)	N
Rudersdal	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	33	67	67	67	100	3
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	0	0	0	0	1
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	90	13	63	100	0	75	8
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	0	43	86	0	71	7
	Bibliotek eller musikskole	100	60	20	100	0	80	5
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	100	0	100	100	0	100	1
	Institution til sundhedsfremme / handicappede	86	0	57	71	0	71	7
	Anden type institution / indsatsområde	100	0	50	100	0	80	10
	Alle	96	12	50	88	5	76	42
AARHUS	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	83	17	17	50	33	67	12
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	83	0	50	83	33	67	12
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	64	18	27	55	0	64	22
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	0	100	100	0	50	4
	Bibliotek eller musikskole	100	0	50	100	0	100	4
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	0	0	0	0	0	0	2
	Institution til sundhedsfremme / handicappede	100	0	100	100	0	100	2
	Anden type institution / indsatsområde	100	0	100	100	0	100	6
	Alle	78	9	44	69	13	69	64

Statistisk forskel mellem forskellige institutionstyper:

- (1) $p < .05$ for Aarhus, Odense og Alle
- (2) $p < .05$ for Rudersdal
- (3) $p < .01$ for Aarhus
- (4) $p < .05$ for Aarhus, Odense og Faaborg-Midtfyn. $P < .001$ for Alle
- (5) $p < .05$ for Aarhus. $P < .001$ for Rudersdal
- (6) $p < .05$ for Faaborg-Midtfyn

Institutionernes svar på ovenstående udsagn vedr. deres vurdering af samarbejdets betydning og værdi kunne uddybes og suppleres med egne formuleringer og ord. Det har ganske mange institutioner benyttet sig af, og i det følgende er disse kvalitative tilbagemeldinger analyseret særskilt for de forskellige institutionstyper.

Skoler

I svarene fra skoleområdet fremhæves for det første det engagement og den begejstring, som frivillige bibringer. Flere nævner *'mange gode erfaringer'*, eller *'vi har mange rigtig gode erfaringer, men kan ikke nå at skrive det hele'*. En del skoleledere skriver også, at instruktører og undervisere fra foreninger ofte har en større faglighed inden for den aktivitet, de repræsenterer, end skolens lærere har: *'Foreninger er eksperter på deres område, derfor kan de i højere grad engagere eleverne'*, samt at *'eleverne bliver inspirerede og engagerede, når de besøger klubben...'*. En af skolelederne skriver også, at det er en *'kæmpe gevinst, at eleverne kan komme ud i autentiske læringsmiljøer med unge fra andre skoler, der er motiveret for det samme.'* En af skolelederne skriver desuden, at samarbejdet er med til at

'understøtte en varieret skoledag og kendskab til mangfoldighed i aktiviteter uden for skolen. Børnene deltager i det omgivende samfund som en naturlig del af skoledagen og inddrager det i deres læring'.

Enkelte af skolelederne, fremhæver, at samarbejdet giver en god kontakt mellem lokalsamfundet og skolen, og flere nævner den værdi de frivillige (seniorer) har på deres skole i form af *'faglig støtte'* og *'ekstra hænder'* i forskellige klasser (i Odense Kommune fremhæves især ordningen Seniorer i Skolen's store betydning: *'Seniorerne er en gave for skolens virke'*).

Ungdomsskoler og ungdomsklubber

Ungdomsskoler og ungdomsklubber nævner værdien af samarbejdet i forhold til *'Åben skole'*: *'Foreninger og frivillige er meget villige til at blive inddraget i ungdomsskole/klub aktiviteter, samt hvor ungdomsskolen er koordinerende ind i den åbne skole'*. Ungdomsskoleledere skriver, at

'børn og unge gøres foreningsvante'. Den overordnede holdning er, at 'vi når længst ved at løfte i flok, vi lærer hinanden at kende, børn og unge bliver positivt synlige i lokalområdet'.

'Der er generelt en samlet interesse i at sikre, at der er et aktivt ungdomsliv i kommunen. Der er respekt for de forskellige opgaver og muligheder, forening og ungdomsskole har'.

En leder skriver også, at samarbejdet giver *'muligheder for hurtige indsatser, når det 'brænder på', og 'mulighed for større events'*

Flere ledere af ungdomsskoler eller ungdomsklubber ser værdien i samarbejdet i forhold til udsatte og sårbare børn og unge, og disse kommunale institutioner ser sig ofte som et koordinerende led mellem foreninger og skoler og som en støtte til, at sårbare unge får adgang til et aktivt fritids- og foreningsliv.

Dernæst fremhæves det, at de *'unge frivillige har god energi (...), de frivillige er ofte gode rollemodeller'*. En anden skriver: *'Vi har haft en god fælles "temadag" med undervisning af de frivillige. Synes det er spændende, at der er så mange forskellige "typer" af unge frivillige'.*

Endelig nævner flere – i tråd med skolelederne – samarbejdets betydning i forhold til lokalsamfundet, og herunder at det giver institutionen et godt ry, at institutionen kan tilbyde lokaler og faciliteter til foreninger, og at man kan afholde fælles arrangementer og deles om overskuddet derfra.

Følgende citat fra en ungdomsskoleleders besvarelse af spørgeskemaet udtrykker meget godt holdningen til samarbejdet på dette område:

'Samarbejdet er værdifuldt og vigtigt - både for foreningslivet og for ungdomsskolens fritids- og ungdomsklubber - for børn og unges skyld. Klubpersonalet medvirker til at sikre, at børn og unge har adgang til et sundt og udviklende fritidsliv og kommer i kontakt med værdifulde fællesskaber via vores understøttende virke og guiden omkring fritidslivets muligheder. Børn/unges livskundskab har brug for, at nogle medvirker til at udvide deres horisont, så de kan finde sig til rette i fritidsfællesskaber og mærke, at deres tilstedeværelse/medvirken gør en forskel. Dannelse og medborgerskab er noget, der skal læres i dag via erfaring, man kan ikke længere regne med, at alle børn og unge har fået disse værdifulde erfaringer med fra egen primærarena'.

Børneinstitutioner og dagtilbud

Svarene fra lederne af de kommunale børneinstitutioner og dagtilbud viser, at det især er forældrene til børnene, som lederne har i tankerne, når det handler om samarbejdet med frivillige. For det første nævnes inddragelse af (frivillige) forældre som værdifuldt, fordi det giver et bredere 'ejerskab' til institutionen, og giver andre kompetencer til institutionens dagligdag og giver hjælp til en række praktiske ting. En leder skriver, at

'institutionens frivillige er forældre og bedsteforældre. Deres bidrag er uundværligt i forhold til at opretholde et rimeligt niveau for bl.a. legepladsvedligehold. Ligeledes er det en stor hjælp, at det er forældre, der sørger for forskellige arrangementer i vores børnehuse. Forældrenes engagement er positivt og styrker gode samarbejdsrelationer'.

En institutionsleder mener også, at det giver forældrene en bedre indsigt i og forståelse for institutionens hverdag. Endelig er der en leder, som skriver, at *'forældre har været med til at gøre vore læringsmiljøer for børn mere attraktive (indretning, maling, produktion af beklædningsgenstande m.m.)'*

For det andet nævnes samarbejdet med foreninger, som har aktiviteter for børn, fx gymnastik og karate. *'Da karateklubben kom til børnehuset, blev det et fyrtårn for børnene'.* En leder nævner, at samarbejdet har givet institutionen et større kendskab til foreninger og frivillige tiltag i lokalområdet. En anden skriver, at samarbejdet har givet *'gode ideer til nye former for bevægelse. Vi kan komme med en problemstilling og få gode ideer til bevægelse, sanseoplevelser for netop disse børn'.* I en afsluttende kommentar til besvarelsen af spørgeskemaet skriver en institutionsleder:

'For børn i daginstitutioner er det kolossalt vigtigt, at de oplever mennesker og samvær, der ikke er bundet til en institutionshverdag, men netop beriger livet med andre vinkler og andet indhold - og med stor entusiasme'.

For det tredje nævnes samarbejdet med frivillige foreninger og organisationer om udviklingsprojekter, som *'giver inspiration, viden og konkret uddannelse, som gavner den pædagogiske praksis i hverdagen i forhold til læreplaner, sprogindsatser, udeliv og bevægelse'* (fx projekt 'Byens leg' og 'Grønne spirer' i samarbejde med DGI).

For det fjerde nævnes også værdien ved, at voksne frivillige har fokus på bestemte opgaver, fx at *'læse historier for børnene og være nærværende'*. En anden skriver følgende:

'Vi elsker det, når der kommer nogen, der gerne vil noget. Vi har lært, at vi skal være meget konkrete, når vi inviterer nogen ind - konkrete på hvem gør hvad og hvornår - så fungerer det bedst'.

En institution har haft et samarbejde med et seniormusikorkester, hvor *'den fælles glæde for musik og dans gik op i en højere enhed'*. En institutionsleder fortæller, at *'når en bedstefar i vores årlige lange, lokalhistoriske fordybelsesperiode med de store børn pels en kanin og dissekerer den, så ser børnene et smukt håndværk, får en fantastisk indføring i anatomi og får en omfattende sanseoplevelse'*. En anden leder mener, at

'for børnene og medarbejderne giver de frivillige et ekstra "lag flødeskum" på lagkagen. De frivillige, vi har været begunstiget af at have i vores hus, har kunnet bidrage med flere børnevenlige tiltag i hverdagen som at fortælle en historie, gå en tur, bage en kage og leget'.

For det femte nævnes værdien af, at institutionen kan tilbyde foreninger at bruge institutions faciliteter gratis, og samarbejdet med fx spejdere giver børnene og deres forældre en viden om ideen bag spejderlivet.

Lokal- og ældrecentre

Generelt er beskrivelsen af de frivilliges arbejde og bidrag på lokal- og ældrecentre meget positive, som dette er et eksempel på: *'De frivillige bidrager til øget livskvalitet og livsglæde for beboere og brugere. De er ildsjæle, der i sandhed brænder for at hjælpe. De aktiviteter, de afholder, er til stor glæde for beboere, brugere og deres pårørende. Samarbejdet med vores frivillige er i høj grad inspirationskilde for plejepersonale og ledelse. Stedet ville ikke være det samme uden dem'.*

Institutionsledernes erfaringer med samarbejdet med foreninger og frivillige kan sammenfattes i tre punkter. For det første skriver lederne, at de frivillige er en berigelse af den enkelte ældres hverdag, de modvirker ensomhedsfølelse, skaber tryghed og *'giver beboere en følelse af fortsat at være en del af lokalsamfundet'*. Konkret hjælper de frivillige også den enkelte ældre: som besøgsven og ved at ledsage ældre under særlige arrangementer og på besøg hos læge eller hospital mv.

'Det muliggør flere tilbud og af en anden art, når der er flere frivillige til at deltage i aktiviteter. Det sænker ventetiden på at blive kørt hjem eksempelvis efter endt individuel fysioterapeutisk træning. Det letter samarbejdet med eksterne partnere, der kommer her, eksempelvis kirken og præsterne, der har brug for hjælp til Gudstjeneste, når de kommer her i huset'.

For det tredje bidrager de frivillige til gennemførelse af konkrete aktiviteter i institutionen, som bidrager til at skabe underholdende aktivitet og afveksling i hverdagen, som fx Gudstjeneste, bankospil, sang og musik, underholdning mv.

'Det giver mulighed for at tilbyde flere aktiviteter og oplevelser for de ældre. Glæden og følelsen af at gøre en positiv forskel smitter på den gode måde, således at både personalet, beboerne og de frivillige får en god oplevelse og lyst til mere af samme positive slags oplevelser'.

Det er flere institutionslederes erfaring, at samarbejdet med de frivillige må tage udgangspunkt i det, som den frivillige gerne selv vil. *'Det er svært at motivere den frivillige til andet'.* En leder skriver, at *'frivillige gør en forskel, møder borgerne der, hvor borgerne er. Frivillige gør det af lyst og har en stor vilje'.* En anden skriver, at de frivillige *'giver indspark på en anden måde, kan komme med nye ideer'.* En tredje leder skriver, at *'frivillige er pligtopfyldende og mindre fraværende end de ansatte. Mangfoldigheden af personlighedsprofiler er en berigelse'.* En institutionsleder på et ældrecenter skriver, at *'i opsporing af involvering af ensomme og socialt udsatte har det været en kæmpefordel, at det er frivillige, der konkret tager kontakt. En kommunal medarbejder bliver langt hyppigere afvist'.*

Bibliotek og musikskole

De kommunale biblioteker og musikskoler beskriver overvejende samarbejdet som en gevinst i forhold til de pågældende institutioners udbud af aktiviteter. *'Der kan tilbydes mere sammen med frivillige'.* skriver en af lederne. En anden skriver, at *'det løfter det faglige niveau, når det professionelle personale kan løse undervisnings/koncertopgaven og overlade logistik m.m. til frivillige forældre'.* En tredje har den erfaring, at *'samarbejdet med foreninger trækker mange til ved fx afholdelse af koncerter'.*

Andre ser dog også en større gevinst ved samarbejdet med frivillige, end at de bidrager med praktisk hjælp. *'Borgere delagtiggør besøgende i deres passion. Strikkeklubber og andre former for hobbyudfoldelser i biblioteket skaber et særligt liv og nærvær/samvær i biblioteksrummet'.* En anden skriver, at

'borgere får mulighed for at bringe sig selv, deres viden og kompetencer i spil til glæde for andre borgere og dem selv og til inspiration for besøgende i biblioteket'.

Flere nævner også, at samarbejdet giver mulighed for kontakt til grupper af borgere, som de pågældende institutioner har svært ved at nå. *'Samarbejde med fx Røde Kors i forhold til udsatte børn, så de får mulighed for at gå til musik'.* En anden leder skriver, at *'vi ser, hvordan*

aktiviteter - fx i forhold til flygtninge - blomstrer med frivillige ved roret'.

Sundheds- og forebyggelsesinstitutioner

Erfaringerne fra sundheds- og forebyggelsesinstitutionerne peger især på, at der ved samarbejdet med foreninger og frivillige opnås en større og bedre kontakt til de borgere, som institutionens aktiviteter tager sigte på, og de pågældende borgere får også en bedre kontakt til 'normalsamfundet'. *'Borgeren er en del af normalsamfundet ved at være tilknyttet støtte via en forening mv. Der opnås oftere en bedre kontakt, når der er tale om relationer til frivillige, som ikke er på arbejde'. En anden institutionsleder skriver, at det giver et liv i huset, når borgere fra byen kommer på besøg til arrangementer. 'Vi når flere, bruger hinandens netværk. Man kan koble sig på hinandens aktiviteter, sammen kan vi mere. Synergi og supplement'. Endelig er der en leder, som skriver, at de frivillige patient- og forebyggelsesforeninger dækker nogle behov for nogle borgere, som institutionen ikke dækker. En tredje leder mener, at borgerne hos de frivillige møder en anden tilgang til den pædagogiske opgave. 'Frivillige mentorer til udsatte unge - her oplever de unge en rollemodel, som ikke har en på forhånd fast målsætning med relationen'. En leder beskriver, hvordan 'Kræftens Bekæmpelses lokalafdeling samler en gruppe borgere med kræft efter træning, hvor de erfaringsudveksler og hygger - det er GULD værd for borgerne'.*

Flere er også inde på, at samarbejdet med foreninger og frivillige betyder, at de påbegynder aktiviteter, som de ikke selv står for fortsættelsen af.

'Vi har startet gågrupper op, hvor vi som medarbejdere er med tre gange, og herefter overlægges ansvaret til deltagerne selv. Grupperne er ikke store, men til gengæld har de nu gået i nogle år sammen. Ift. overvægtige, så er omkring 50 borgere startet med at træne i en forening. Kommunens andel i samarbejdet er at tilbyde målinger af sundheden, sundhedssamtaler og markedsføring. Vi ville formentlig ikke have kunne tiltrække samme antal, hvis træningen lå i kommunalt regi, da disse borgere formentlig ikke ville anse sig selv som så "syge", at de skal have hjælp fra kommunen'.

Andre institutioner

Andre institutioner omfatter bl.a. kommunale museer, kommunale beskæftigelsesindsatser, kommunale forebyggelsesindsatser, kommunale afdelinger for natur og miljø samt projekter til fremme af by- og lokalsamfundsudvikling. På tværs af disse meget forskellige institutioner, indsatser og projekter findes der også en række erfaringer med samarbejdet med foreninger og frivillige.

For det første nævner flere ledere, at frivillige bidrager med en særlig faglighed på deres område, et særligt engagement samt nogle aktiviteter, som kommunen ikke er i stand til: *'De frivillige har et kæmpestort engagement og bidrager aktivt til den gode fortælling om museet udadtil'.* En leder skriver, at de frivillige typisk har en bedre kontakt med almindelige beboere og borgere, end kommunen har. *'Frivillige har ofte et særligt engagement - kan udvikle nye ideer, som ikke er bundet op på de kommunale regler og retningslinjer'.* Fx har en forening for kvinder med ikke vestlig baggrund etableret et særligt fællesskab for deres medlemmer,

som ud over at dyrke motion også står for fælles spisninger og udflugter. En museumsleder skriver:

'35 års fremme af lokalhistorisk indsamling og formidling i kommunen havde ikke på nogen måde kunnet lade sig gøre i det omfang, det er sket, uden frivillige og deres forningsmæssige forankring i lokalområderne'.

En anden institutionsleder skriver: *'Foreninger er der også efter det kommunale tilbud og mere bæredygtige projekter, fordi indsatsen er lokalt forankret'.* Oprettelsen af en motionsforening i et lokalområde har bidraget til, at borgerne, der har haft et kommunalt genoptræningsforløb, har kunnet fortsætte træningen og være en del af et netværk. Man får løst opgaver i forlængelse af en kommunal indsats, som ellers ikke ville blive løst. Fx nævnes det, at Kræftens Bekæmpelse og Hjerteforeningen kan tilbyde en rådgivning, støtte og fysisk træning efter afsluttet genoptræning, som kommunen ikke kan. Flere ledere er også inde på, at de frivilliges indsats bibringer en særlig kvalitet.

'Der er mange eksempler med borgere, der bliver i stand til selv at klare flere ting, efter de har fået kontakt til en forening, en aktivitet eller et tilbud. Bl.a. at beboere får relationer, der ikke er baseret på medarbejdere. Beboerne får en større frihed til at kunne deltage i aktiviteter, der ikke er mulighed for i vores daglige drift'.

Herudover nævnes den værdi, at samarbejdet med foreninger og frivillige giver borgerne et bredere og mere alsidigt indtryk af de temaer eller emner, den pågældende institution arbejder med. Ofte tager foreninger og frivillige selv initiativ til et samarbejde, fx om en indsats til forbedring af vandkvaliteten i et vandløb. *'De frivillige har selv taget kontakt til kommunen med ønsket om at udføre opgaven. Det har givet en rigtig god indgangsvinkel, hvor de frivillige virkede meget motiverede. Arbejdet med de frivillige skaber nye og spændende samarbejder'.*

Sammenfatning

Som det er fremgået af resultaterne fra svarene i spørgeskemaundersøgelsen har lederne af de kommunale institutioner i overvejende grad et positivt syn på samarbejdet med foreninger og frivillige. Hovedparten mener således, at samarbejdet generelt bidrager til opfyldelsen af institutionens formål, bidrager til brugernes trivsel og giver faglig inspiration.

I tillæg til de på forhånd definerede spørgsmål og svarkategorier i spørgeskemaet fik respondenterne mulighed for at tilføje deres egne 'kvalitative' vurderinger og eksempler. Selvom der er forskelle på disse på tværs af institutionsområderne, så der også nogle fælles træk, som kan sammenfattes i en række overordnede aspekter af samarbejdet, som er vist i nedenstående boks:

Oplevede fordele ved at samarbejde med frivillige

Faglig inspiration	Variation i tilbud og aktiviteter	Ekstra ressourcer	Samarbejde og synergi	Kontakt til lokalsamfund og omgivelser
Ideer til aktiviteter. Engagement og begejstring i forhold til aktiviteter. Eksempler på nye måder at arbejde på.	Andre former for aktiviteter. Aktiviteter "ud af huset".	Støtte og ekstra hænder til at løse særlige opgaver.	Samarbejde om udvikling af fælles aktiviteter og fælles indsatser (fx det lokale ungdomsliv).	Udvidelse af institutionens sociale netværk. Blive en del af lokalsamfundet.

Som det er fremgået af analysen i dette afsnit, nævner flere af respondenterne fra de forskellige institutionsområder, at foreninger og frivillige bidrager med *faglig inspiration*. Dette gælder særligt for skoler, ungdomsskoler, samt børneinstitutioner og dagtilbud. Dette beskrives typisk som inspiration, der kommer 'udefra', i form af ideer til og eksempler på aktiviteter, som de professionelle kan få fra de frivillige, der ofte karakteriseres som 'entusiastiske' og 'begejstrede' personer.

En andet tema, som i øvrigt flere steder omtales i sammenhæng med inspiration, handler om *variation i tilbud og aktiviteter*. Samarbejdet med foreninger og frivillige opleves her som noget, der kan bidrage til, at brugerne (fx eleverne, børnene og de ældre) får nye og anderledes oplevelser i hverdagen, end det som institutionen typisk selv kan forestå. Dette gælder ikke mindst i de tilfælde, hvor de frivilliges aktiviteter foregår uden for institutionen (fx på en sportsplads, i byen eller i naturen).

Samarbejdet med de frivillige beskrives også som noget, der gør det muligt at løse (særlige) opgaver, som ellers ikke ville blive løst. Det er dog værd at bemærke, at lederne ikke nævner løsning af institutionernes kerneopgaver, men hovedsagelig omtaler samarbejdet som noget, der kan bidrage til at få udført "ekstra" eller "særlige" opgaver.

De tre nævnte aspekter af samarbejdet beskriver hovedsagelig foreningerne og de frivillige som aktører, der tilføjer noget nyt eller andet end institutionen, hvor der er en arbejdsdeling mellem de frivilliges og de professionelle aktiviteter og opgaver. Der er dog også enkelte eksempler på, at foreningerne og de frivillige nævnes som *samarbejdspartnere*, der indgår i fælles indsatser, hvor samarbejdet skaber *synergi* (fx indsatser for at udvikle det lokale ungdomsliv).

Endelig er der det aspekt, som handler om institutionens *kontakt til lokalsamfundet* og de lokale omgivelser, hvor foreningerne og de frivillige nævnes som vigtige aktører, der er gode at have kendskab til og kontakt med, og som i et større perspektiv kan bidrage til den sociale integration mellem borgerne og offentlige institutioner.

5. Institutionernes holdning til et samarbejde med foreninger og frivillige

Vi skal nu se på institutionernes holdning til fire udsagn om samarbejdet med foreninger og frivillige, som alle de kommunale institutioner og indsatsområder, der har besvaret spørgeskemaet, blev bedt om at forholde sig til. Dvs. også de institutioner, som har svaret, at de ikke har et samarbejde.

Som det fremgår af tabel 11 er der generelt en overordentlig positiv holdning til et samarbejde med foreninger og frivillige. 86 pct. svarer, at de er enige - helt eller delvist - i, at 'institutionen ser positivt på et større samarbejde med foreninger og frivillige', og kun 3 pct. er uenig deri. Og meget få – 15 pct. – er enige i, at det ikke er relevant at inddrage foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter, hvis institutionen havde flere ressourcer. Endvidere er tre ud af fire enige i, at 'et større samarbejde med foreninger og frivillige kan styrke institutionens omdømme', og næsten ingen svarer, at de er uenige i udsagnet.

En forholdsvis stor del af institutionslederne synes dog, at 'det kan være problematisk af faglige grunde at inddrage foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter'.

Tabel 11. Institutionernes holdning til et samarbejde med foreninger og frivillige (pct. andel af alle institutioner, centre eller indsatsområder)

	Helt enig	Delvis enig	Hverken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	N
Institutionen ser positivt på et større samarbejde med foreninger og frivillige	49	37	11	3	1	434
Hvis institutionerne havde flere ressourcer, er det ikke relevant at inddrage foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter	5	9	23	27	35	431
Det kan være problematisk af faglige grunde at inddrage foreninger og frivillige i institutionernes aktiviteter	12	30	23	18	16	429
Et større samarbejde med foreninger og frivillige kan styrke institutionens omdømme	34	40	22	1	2	430

Mellem kommunerne og mellem fagområderne er der også her væsentlige forskelle i holdningen til samarbejdet mellem kommunale institutioner og foreninger og frivillige. Udsagnet 'Institutionen ser positivt på et større samarbejde med foreninger og frivillige' får i højere grad tilslutning blandt lederne af institutioner og indsatsområder i Odense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune og Faxe Kommune (omkring ni ud af ti) end af lederne af kommunale institutioner mv. på det boligsociale område i Aarhus og i Rudersdal Kommune (otte ud af ti). På tværs af fagområderne skiller børneinstitutionerne og 'anden institutionstype' sig ud ved i mindre grad (otte ud af ti) end på de øvrige fagområder (ni ud af ti) at tilslutte sig den positive holdning til samarbejdet (tabel 12).

På udsagnet, 'Hvis institutionerne havde flere ressourcer, er det ikke relevant at inddrage foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter', skiller især institutionerne på det

boligsociale område i Aarhus sig ud ved i meget højere grad (en ud af fem) at tilslutte sig udsagnet (helt eller delvist) end i de andre kommuner og især i Faaborg-Midtfyn Kommune (en ud af tyve). Det er især et synspunkt, som har tilslutning blandt lederne af de kommunale børneinstitutioner (en ud af fem) til forskel fra især ungdomsskoler og ungdomsklubber samt ældrecentre.

Udsagnet, at 'Et større samarbejde med foreninger og frivillige kan styrke institutionens omdømme', får i højere grad tilslutning i Faaborg-Midtfyn Kommune og Faxe Kommune (ni ud af ti) til forskel fra især Odense Kommune og Rudersdal Kommune (syv ud af ti). Institutionerne for sundhedsfremme, forebyggelse og handicappede samt anden institutionstype tilslutter sig i lidt mindre grad dette synspunkt, end lederne på de andre fagområder gør.

Det mere kritiske udsagn, 'Det kan være problematisk af faglige grunde at inddrage foreninger og frivillige i institutionernes aktiviteter', får i højere grad tilslutning blandt institutionerne på det boligsociale område i Aarhus, i Odense Kommune og i Rudersdal Kommune, end blandt institutionerne og indsatsområderne i Faaborg-Midtfyn Kommune og Faxe Kommune (ca. ti procentpoint lavere). Det er et synspunkt, som især har tilslutning blandt lederne af børneinstitutionerne og lederne af sundheds- og forebyggelsesinstitutioner og -indsatser (tabel 12).

På alle fire udsagn er institutioner og indsatsområder, som har eller tidligere har haft et samarbejde med foreninger og frivillige, betydeligt mere positive i holdningen til et samarbejde, end institutioner, som ikke har et samarbejde. Således tilslutter 92 pct. af institutionerne, der har et samarbejde, sig udsagnet, at 'Institutionen ser positivt på et større samarbejde med foreninger og frivillige', mens det kun gælder for 72 pct. af institutionerne, der ikke har et samarbejde. På udsagnet, 'det kan være problematisk af faglige grunde at inddrage foreninger og frivillige i institutionernes aktiviteter', tilslutter 63 pct. af institutionerne uden et samarbejde sig udsagnet mod kun 33 pct. af institutionerne, der har et samarbejde.

Tabel 12. Institutionernes holdning til et samarbejde med foreninger og frivillige. Pct. andel af alle institutioner, centre eller indsatsområder, som svarede 'helt enig' eller 'delvis enig' i udsagnet.

		Institutionen ser positivt på et større samarbejde med foreninger og frivillige (1)	Hvis institutionerne havde flere ressourcer, er det ikke relevant at inddrage foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter (2)	Det kan være problematisk af faglige grunde at inddrage foreninger og frivillige i institutionernes aktiviteter (3)	Et større samarbejde med foreninger og frivillige kan styrke institutionens omdømme (4)	N
ALLE KOM.	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	97	11	34	86	62
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	91	5	47	81	21
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	78	21	49	77	121
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	8	29	92	37
	Bibliotek eller musikskole	94	11	39	78	18
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	50	0	25	25	4
	Institution til sundhedsfremme / handicappede	90	12	60	67	57
	Anden type institution / indsatsområde	80	16	37	65	110
	Alle	86	15	43	75	430
ODENSE	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	6	34	88	32
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	50	100	4
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	95	11	42	79	19
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	30	33	73	11
	Bibliotek eller musikskole	75	0	50	100	4
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	100	0	0	0	1
	Institution til sundhedsfremme / handicappede	91	13	70	47	30
	Anden type institution / indsatsområde	79	22	40	62	63
	Alle	89	15	45	68	164
FAABORG-M.	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	8	17	92	12
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	100	0	1
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	90	10	60	100	11
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	0	14	100	7
	Bibliotek eller musikskole	100	0	0	100	4
	Institution til sundhedsfremme / handicappede	100	0	75	100	4
	Anden type institution/ indsatsområde	86	7	36	71	14
	Alle	94	6	35	89	53
FAXE	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	0	100	100	1
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	100	0	100	1
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	100	50	0	100	2
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	0	38	100	8
	Biblioteker og musikskoler	100	0	100	100	1
	Institution til sundhedsfremme / handicappede	100	0	40	100	5
	Anden type institution/ indsatsområde	82	18	36	82	11
	Alle	93	14	38	93	29

Institutionernes holdning til et samarbejde med foreninger og frivillige

Fortsættelse af tabel 12

		Institutionen ser positivt på et større samarbejde med foreninger og frivillige (1)	Hvis institutionerne havde flere ressourcer, er det ikke relevant at inddrage foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter (2)	Det kan være problematisk af faglige grunde at inddrage foreninger og frivillige i institutionernes aktiviteter (3)	Et større samarbejde med foreninger og frivillige kan styrke institutionens omdømme (4)	N
RUDERSDAL	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	100	0	33	100	3
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	33	0	67	67	3
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	71	24	43	62	21
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	0	43	100	7
	Bibliotek eller musikskole	100	0	0	20	5
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	100	0	100	100	1
	Institution til sundhedsfremme / handicappede	81	19	50	81	16
	Anden type institution / indsatsområde	71	6	39	44	16
	Alle	78	12	42	65	72
AARHUS	Folkeskole (inkl. 10. klasse og SFO)	86	29	43	71	14
	Ungdomsskole, fritids- og ungdomsklub ol.	100	0	40	83	12
	Børneinstitution, vuggestue, dagtilbud, dagpleje ol.	74	23	53	77	68
	Lokalcenter og aktivitetscenter for ældre	100	0	0	100	4
	Bibliotek eller musikskole	100	50	100	100	4
	Idrætsanlæg/facilitet ikke er en del af en folkeskole)	0	0	0	0	2
	Institution til sundhedsfremme / handicappede	100	0	0	100	2
	Anden type institution / indsatsområde	100	0	0	100	6
	Alle	80	19	46	79	112

Statistisk forskel mellem forskellige institutionstyper:

- (1) $P < .05$ for Aarhus. $p < .001$ for Alle
- (2) $P > .05$ for alle kommuner og for Alle
- (3) $P < .05$ for Aarhus, Faaborg-Midtfyn Kommune og Alle
- (4) $P < .01$ for Odense. $P < .05$ for Faaborg-Midtfyn Kommune og Rudersdal Kommune

6. Oplevede udfordringer ved at samarbejde med frivillige

I spørgeskemaundersøgelsen fik respondenterne også mulighed for selv at notere, hvilke udfordringer der kan være forbundet med samarbejdet med frivillige og foreninger. I det følgende ser vi først nærmere på de svar og bemærkninger, som blev givet af lederne inden for hvert af institutionsområderne, og herefter sammenfattes de oplevende udfordringer på tværs af områderne.

Skolelederne nævnte for det første de tidsmæssige ressourcer som den store udfordring og barriere for samarbejdet. En leder skrev, at *'det tager ekstra tid at finde de gode samarbejdspartnere'*. En anden noterede, at *'ledelsen mangler tid til samarbejdet'*.

For det andet er flere skoleledere inde på, at de mangler et overblik på området og dermed viden om, hvilke samarbejdsmuligheder der er, og hvilke samarbejder der kan bidrage til opfyldelse af skolens mål. Herudover nævnes, at det kan være en udfordring med planlægning og strukturering af samarbejdet med foreninger og andre eksterne aktører. Herunder nævnes også, at samarbejdet ofte er *'en logistisk udfordring'*: *'De aktive og villige i foreningerne er alle i arbejde - dette er den afgørende hindring for, at de kan deltage i et fællesskab i undervisningstiden'*.

For det tredje nævner nogle skoleledere, at disse samarbejder ofte er meget personafhængige, hvilket kan være et problem i forhold til kontinuiteten: *'Det kan tage lang tid at arrangere. Det er typisk personafhængigt og derfor nogle gange usikkert. Kan let løbe ud i sandet'*, og en skoleleder oplever, at de frivillige – især seniorerne – ikke ønsker at binde sig til et længere forløb.

For det fjerde synes flere skoleledere, at foreningernes og de frivilliges *'rationaler'* kan være en udfordring. En skoleleder skriver, at

'foreningerne har meget lidt lyst til at lave noget sammen med os gratis, som de ellers kunne få børn og unge til at betale kontingent for at deltage i uden for skoletiden. Så der er også et element af økonomi for foreningerne i deres valg om at holde samarbejdet på det sporadiske'.

Endelig nævner et par skoleledere, at det i nogle tilfælde kan være en udfordring eller et problem, hvis de frivillige ikke magter eleverne, eller hvis de har en tilgang til eleverne, som skolen ikke kan stå inde for.

Ungdomsskole og ungdomsklubber

Lederne af de kommunale ungdomsskoler og ungdomsklubber nævner også foreningernes og de frivilliges særlige forudsætninger som en udfordring. *'Det er en udfordring, når de frivillige skal indgå i aktiviteter, som foregår inden for normale arbejdstider, fx arbejdet ind i den åbne skole'*. En anden leder skriver, at *'der altid er en lidt forhøjet risiko for, at aftaler/projekter ikke kan gennemføres som planlagt, hvis den frivillige bliver forhindret i 12. time - eller mister overskuddet'* (...). En institutionsleder skriver derfor, at de af samme grund

foretrækker at samarbejde med ældre frivillige over 65 år. En anden leder ser det som en udfordring, *'at man ikke kan forpligtige hinanden på samme måde'* (underforstået: som man kan eller skal på skolen).

For det andet er flere ledere inde på faglige og pædagogiske udfordringer. En leder skriver, at de frivilliges *'manglende pædagogiske faglighed gør det svært at være fælles om andet end praktiske opgaver'*. En anden institutionsleder mener, at *'frivillige ikke har samme forpligtelse til at sikre plads og vedholdenhed fra børn og unge i udsatte positioner - her skal der en vedholdende og rummelig pædagog til'*. Det går igen i erfaringerne og vurderingerne fra lederne af disse institutioner, at de ser kritisk på foreningernes og de frivilliges faglige kompetencer. Noget som stort set ikke blev nævnt af skolelederne. En af disse institutionsledere skriver:

'De mangler grundlæggende kompetencer i arbejdet med udsatte unge, og de er nogle gange meget unge og usikre selv. Forståelse af konflikthåndtering, tydelig grænsesætning, underretningspligt/tavshedspligt kunne være nogle eksempler. De (frivillige) er nogle gange for tæt på i alder. Der mangler kontinuitet i relationen til de unge, når man som frivillig kommer så sporadisk'.

For det tredje peger flere på, at de forskellige rammer og vilkår for henholdsvis en kommunal institution og en forening kan være en udfordring. En leder skriver fx, at de kommunale arbejdsgange, love og regler er en udfordring, mens en anden peger på, at *'for os kommunalt ansatte er det vigtigt at sætte sig ind i de vilkår, de frivillige og foreningerne har. Gensidig respekt og tillid er nødvendigt'*.

Børneinstitutioner, dagtilbud mv.

Lederne af de kommunale børneinstitutioner, dagtilbud mv. nævner også problemerne med at få tid til at etablere og planlægge et samarbejde, rekruttering og inddragelse af frivillige, at få samarbejdet indpasset i institutionens aktiviteter og 'årshjul' mv. Dernæst nævnes den ustabilitet, som flere institutionsledere oplever i samarbejdet med foreninger og frivillige. Nogle institutionsledere peger også på, at organiseringen af samarbejdet med foreninger og frivillige – internt i institutionen – er en udfordring. En leder skriver, at *'samarbejdet er (stort set) kun på ledelsesplan. Medarbejderne i institutionen har ikke en reel følelse af samarbejde med foreninger og frivillige'*, og anden leder skriver, at

'det kræver en indsats fra personale og ledelse at være opmærksomme på opgaver, som kan uddelegeres til frivillige, at efterlyse frivillige til mulige opgaver og således at holde frivilligheds-gryden løbende i kog. Det kræver tydelig indbyrdes rollefordeling at lede de frivillige og sikre fastholdelse af et højt fagligt læringsmiljø, når frivillige inddrages i det pædagogiske arbejde'.

En mere skeptisk institutionsleder skriver om de frivillige, at *'man skal ikke regne med dem, og alligevel skal man tage imod dem'*. Flere institutionsledere mener også, at de frivilliges (og forældrenes) manglende faglighed og manglende forståelse for institutionens normer og

kultur er en udfordring. En leder beskriver det således: *'I børnehuse er der kultur for, at ingenting bliver nævnt fra huset uden for matriklen - her har vi oplevet, at når nogen har været inde - så har de fortalt i øst og vest om deres oplevelser'*. En anden leder skriver, at *'store blødende hjerter'* frem for faglighed (*'Det er vel nok synd for børnene'*) kan præge de frivilliges indsats. En tredje leder skriver, at børnene på institutionen ofte fungerer meget dårligt socialt, og det er en udfordring for frivillige at håndtere dette.

Lokal- og ældrecentre

Det går også igen i vurderingen af udfordringerne i samarbejdet med foreninger og frivillige hos lederne af de kommunale lokal- og ældrecentre, at manglende tid – blandt andet til koordinering og planlægning af samarbejdet – er en af de største udfordringer. En af lederne skriver, at udfordringen

'er tidsforbruget i forhold til koordinationen af den frivillige indsats samt at få det interne samarbejde til at kunne bakke op om ad hoc besøg fra frivillige, fx i forhold til besøgsvenner og den ikke faste frivillige indsats. Desuden er der en del tid og energi, der spildes for koordinatoren her på stedet, i forhold til nye potentielle frivillige enkeltpersoner, der pludselig skifter mening om at ville deltage eller være her på stedet og finder andre områder for deres indsats'.

Denne vurdering bakkedes op af ledere, som skriver, at *'at de frivillige kræver personaletid, da de frivillige ikke selv ønsker at planlægge aktiviteter, men kun at deltage/hjælpe med aktiviteter/arrangementer'*. Det kræver *'tid og overskud at "nurse" dem i en travl hverdag, og det kræver ofte en del logistik at inddrage frivillige til udflugter og større arrangementer'*. Samarbejdet skal planlægges og koordineres, så *'alle beboere får gavn af det samt undgår flere aktiviteter oven i hinanden'*.

For det andet nævner flere institutionsledere på dette område, at manglende stabilitet blandt de frivillige er en udfordring. *'Aftaler omkring opgaveløsning kan i enkelte tilfælde være udfordrende, da den frivillige kan trække sig'*. En anden leder skriver, *'at frivillige kan melde afbud til enhver tid, hvorefter vi ikke er nok til at udføre en aktivitet'*.

For det tredje synes nogle institutionsledere, at det er en udfordring, at de frivilliges interesser, forudsætninger og værdier ofte ikke matcher institutionens og de mange svage ældres behov. Nogle ledere skriver eksempelvis, at de frivillige *'ofte selv er ældre og begyndende svagelige, og vores beboere er i stigende omfang "tunge" og meget krævende demente'*. De *'frivillige kan ikke håndtere vores beboere'*.

Med hensyn til de frivilliges værdier skriver en leder, at *'det ikke altid er det, der er vores og politikernes målsætning, som vores frivillige har lyst til at lave', og 'fagligheden er ikke med på samme måde i forhold til rehabilitering og selvhjælp'*. En anden leder skriver om dette, at de på institutionen skal *'bruge godt med tid på at få sat de frivillige ind i vores kultur, og det vi arbejder med. Det kan ske, at frivillige ikke har samme indstilling til fx demens'*. En tredje leder nævner, at pågældende har været igennem en *'proces med afklaring af forventninger til nogle frivillige, som havde sat deres egen dagsorden for etik, og hvordan man er sammen med beboerne. Da det ikke levede op til institutionens mål og værdier, var*

det nødvendigt at få afstemt forventninger'.

Flere institutionsledere nævner også, at manglende forståelse for hinandens vilkår er en udfordring. På den ene side peger en leder på, at *'den absolut største udfordring er, at de frivillige har svært ved at acceptere, at de kommunalt ansatte er underlagt regler, love og begrænsninger i, hvad de kan og ikke kan'*. På den anden side peger flere ledere også på, at forståelse af de frivillige og deres interesser og forudsætninger er en vigtig forudsætning for samarbejdet.

'Nogle gange vil det være hurtigere selv at udføre opgaverne, og det skal man ikke. Det er en positiv udfordring at opføre sig ordenligt, ellers bliver de bare væk. Det er svært men nødvendigt at efterleve Søren Kirkegaards udsagn: Hvis man skal hjælpe et andet menneske, skal man møde mennesket der, hvor det er, hvis man ikke kan det, skal man selv hjælpes. Det er hemmeligheden i alt god hjælpekunst'.

En anden leder skriver, at *'frivillige vil meget gerne have anerkendelse og vil gerne være en større del af organisationen. Forskelle mellem professionelle og frivillige kan godt give nogle gråzoner'.*

Bibliotek og musikskole

En enkelt leder af de kommunale biblioteker og musikskoler, som har besvaret spørgsmålet om, hvilke udfordringer der er i samarbejdet med foreninger og frivillige, nævner tiden til samarbejdet som en udfordring. Men i sammenligning med de andre fagområder nævnes det meget mindre af lederne af disse institutioner. Derimod peges der i højere grad – som man også gør på flere af de andre fagområder – på, at manglende stabilitet i den frivillige indsats er en udfordring. *'De er frivillige og dermed ofte ustabile i forhold til mere faste aftaler'*, skriver en af lederne, og en anden skriver, at *'de ikke er forpligtigede på samme måde som vi andre'*. En tredje trækker det endnu skarpere op. *'De frivillige er ikke "til at stole på" – altså de har ret til ikke at dukke op, og til at have holdninger, der ikke er identiske med organisationen'*.

Et par institutionsledere på dette område nævner i lighed med ledere fra andre områder, at der er behov for en afstemning af forventninger og aftaler i forhold til, hvem der gør hvad, og hvad man kan forvente af de frivillige. En leder markerer sin holdning til en sådan forventningsafstemning. *'Største udfordring er at holde fast i, at frivillige er det ekstra – at de supplerer de ansattes faglighed og ikke varetager opgaver'*. Det fører frem til den sidste af de udfordringer, som lederne af biblioteker og musikskoler peger på: Organiseringen af samarbejdet og understøttelsen af de frivillige. En leder skriver, at den største udfordring er *'at have de organisatoriske kræfter til at understøtte samarbejdet med de frivillige'*. En anden skriver, at *'der i nogen sammenhænge skal understøttes en del. På en måde er det vanskeligt "for udenforstående" herunder politikere at sondre mellem frivilligaktiviteter og bibliotekets "egne" kulturelle arrangementer – vi skal blive bedre til at tydeliggøre hvad, der er hvad'*. Endelig peger en leder også på behovet for *'internt fodslag om inddragelsen af frivillige vs. fastansat personale'*.

Sundhed og forebyggelse

Institutions- og indsatslederne inden for sundhed og forebyggelse peger især på behovet for tid til samarbejdet, en afklaring af hvilke opgaver foreninger og frivillige kan tage sig af samt organiseringen og understøttelsen af samarbejdet som de største udfordringer.

Manglende tid nævnes også hos mange af institutionslederne på dette område: *'Det kræver tid at samarbejde. Og at sikre at medarbejderne ikke føler sig truet i deres job'*, skriver en af lederne. En anden leder nævner, at det kræver noget at få *'samarbejdet til at være på tidspunkter, som passer de frivillige'*, og en tredje fortsætter i samme spor. *'Den største udfordring er nok, at vi som professionelle ikke altid er opmærksomme på at få planlagt tiden til at understøtte kontakten og relationen med de frivillige - det tager lidt tid, men det er godt givet ud'*. En leder mener, at det især er arbejdet med frivillige udenfor foreninger og organisationer, som er tidskrævende. *'Vores egne frivillige skal der til tider afsættes lidt mere tid til'*. Endelig nævner en leder det forhold, at de frivillige *'gør det i deres fritid, så vi kan nogle gange have svært ved at få fat på hinanden. De svarer heller ikke altid så hurtigt, som vi kunne ønske'*.

Den anden hovedudfordring ifølge lederne på sundheds- og forebyggelsesområdet er usikkerheden omkring, hvad de frivillige kan stå for. En af lederne skriver, at *'Vi ved ikke helt, hvilke kompetencer de har, og hvilken kvalitet de leverer i forhold til fx træning eller rådgivning, og så kan de frivillige ildsjæle forsvinde'*. Flere ledere mener, at de frivillige mangler de faglige kompetencer til at stå for aktiviteter. De skal kun supplere eller hjælpe. *'Vi har ikke brug for frivillige som reelt tilbud i vores tilbudsvifte. Frivillige skal kun supplere'*. En anden leder oplever, at der blandt foreninger og frivillige ikke er interesse for fx syge beboere i plejeboligerne. *'Det går nemmere med de friskere på genoptræningen'*. Flere ledere på ældre- og plejeområdet bemærker i øvrigt den problematik, der handler om mulig forskelsbehandling af borgerne. *'Det kan være svært at finde frivillige til at besøge beboere med demens'*, og *'det kræver, at de frivillige har en vis forståelse for demenssygdommes konsekvenser - viden, vi rigtig gerne vil give dem'*, og generelt konstaterer en leder, at *'beboerne i plejeboligerne er så syge, at det ofte kræver faglig viden at være omkring dem. Frivillige bliver utrygge eller har svært ved at håndtere den sparsomme respons, beboerne har'*.

En leder for en institution for unge mener, at *'foreninger og frivillige ikke skal integreres i behandlingen af de unge. Det er et professionelt arbejde, men gerne supplere indsatsen'*. En anden leder mener, at på *'handicapområdet kan det kognitive niveau hos borgerne ikke altid tilgodeses hos de frivillige'*. I overensstemmelse med denne holdning til, hvilke opgaver de frivillige kan varetage, mener en leder, at der er behov for en *'forventningsafklaring. Dele ansvar, klæde frivillige på til at tage ansvar. Respekt og anerkendelse for forskellige fagligheder'*.

En leder ser det også som et problem, når frivillige undertiden agerer som borgerens talsmand. *'Det er ærgerligt, når de frivillige kommer til at agere advokat for borgeren og dermed modarbejder i stedet for at samarbejde omkring udvikling af borgerens ressourcer. Samarbejdet mellem den kommunale støtte, den frivillige og borgeren kan så blive konfliktfyldt'*.

Den tredje udfordring på dette område, som dog kun nævnes af få ledere, er det oplevede behov for en større forståelse af hinanden – det kommunale system på den ene side og frivilligheden på den anden side. En leder skriver, at *'det kræver meget vedligeholdende arbejde*

fra institutionens side. Det er vigtigt, at de frivillige støttes og anerkendes i deres arbejde'. En anden leder skriver også, at de frivillige ikke er personale, og 'dermed skal der samarbejdes anderledes om tilgangen til borgeren'. Et par ledere nævner, at det er en udfordring, at tavshedspligten og anonymiteten respekteres, når frivillige inddrages i institutionens virke.

Anden institutionstype

De øvrige institutioner og indsatsområder, som ikke selv har indplaceret sig under ovenstående typer, angiver især følgende udfordringer ved samarbejdet med frivillige og foreninger: Tiden og organiseringen af samarbejdet; manglende stabilitet og kontinuitet i samarbejdet; og afstemning af faglighed og kompetencer med institutionens og dens brugeres behov.

Flere af lederne for disse institutioner nævner, som mange af lederne i de øvrige institutioner, problemet med at finde tiden til at rekruttere frivillige samt at etablere, organisere og koordinere de frivilliges aktiviteter. *'At fastholde de frivillige i det lange løb. Det tager tid, man måske ikke har. At der ikke altid er mulighed for at "belønne og værdsætte" de frivillige. Samarbejdet med foreninger og frivillige er en opgave, man skal sætte tid af til, hvilket kan være svært'.* En leder skriver, at det kan være svært at koordinere indsatserne, og en anden oplever, at det er svært at finde tidspunkter, hvor de frivillige og medarbejdere kan mødes. En leder skriver, at

'der er et meget stort tidsforbrug forbundet med igangsætning og opstart af frivillighedsprojekter. Dette bunder primært i de meget forskellige forudsætninger blandt de frivillige og et stort behov for forventningsafstemning om, hvad og hvor meget kommunen kan stille til rådighed for de frivillige'.

En anden skriver, at *'det kan være ressourcekrævende at samarbejde med frivillige, nettogevinsten kan blive negativ. Udfordringen er de gensidige forventninger, som nogen gange kan være uforenlige'.* En tredje leder er inde på det samme: *'Man skal huske, at det koster tid at have med frivillige at gøre! De frivillige skal desuden klædes ordentligt på til den opgave, de skal løse'.* En leder afslutter sin besvarelse af spørgeskemaet med følgende opsummering:

'Det er ikke gratis at have frivillige i sin organisation. Det koster meget arbejde - vedligehold, ledelse, koordination, motivation - tilmed er der udgifter til mad, fester, arrangementer og andet, som er grundlaget for, at fællesskabet lever. Jeg har oplevet, at huset skal være "taknemmelige" for de frivilliges indsats. Det skal huset også, men man skal ikke bygge det på taknemmelighed, man skal bygge det på alle de fantastiske muligheder, der er i at være sammen om spændende opgaver. Frivillige er kolleger som alle andre kolleger og kan tage lige så meget ansvar'.

Også blandt lederne af disse institutioner nævnes manglende stabilitet som en udfordring: *'Det er ad hoc og derfor ikke så stabilt',* skriver en leder. En anden skriver, at når det er frivilligt, kan man ikke være sikker på, at der sker det, som man har aftalt. En tredje leder udtrykker det på denne måde: *'Frivillighed er personbåret og dermed flygtig – det kan give udfordringer på længere sigt'.* En fjerde leder skriver, at *'aftaler kan nemt annulleres fra den*

frivilliges side, hvis noget kommer i vejen. Det er til stor frustration for beboerne'. Der peges også på, at 'en forening er ikke stærkere end de frivillige, der er i foreningen, og det kan skifte hurtigt, fx hvis ildsjælene stopper. Foreningerne og de frivillige skal respekteres og sikres reel indflydelse'. En leder mener imidlertid, at det er vilkårene, hvis man vil inddrage frivillige i institutionens aktiviteter: 'Hvis en frivillig siger, at hun ikke kommer i morgen, skal man bare acceptere det, selv om man mangler en hjælpende hånd lige den dag'.

Den tredje udfordring i samarbejdet med foreninger og frivillige i disse institutioner og indsatsområder er afstemningen af opgaver, faglige forventninger og den måde, som institutionen fungerer. En leder skriver, at der er behov for en *'forventningsafstemning og en forståelse for systemer og hierarkier'*. Tilsvarende skriver en leder, at de frivillige skal forstå *'konteksten for borgerne samt have forståelse for botilbuddets tilgang til borgerne samt deres selvbestemmelsesret'*. Andre ledere mener, at det vanskelige er at finde de frivillige, der har de nødvendige kompetencer og at få afstemt forventningerne til hinanden: *'...den største udfordring er, at vi har en professionel tilgang, mens de frivillige ofte mener, man kan tage lettere på lov og regel stof'*.

Den fjerde udfordring synes at være forståelsen for de frivilliges og foreningernes særlig interesser. En leder skriver, at foreningerne kun har *'forståelse for deres egen forening. De frivillige foreninger konkurrerer med hinanden'*. En anden skriver, at *'de frivillige opleves til tider som mere interesseret i sig selv og hinanden end i de borgere, de ønsker at være frivillige for'*. Samme leder synes, at *'frivillighedsområdet er blevet for integreret en del af det offentlige og bør stilles frit, stå på egne ben uden bureaukratisk indblanding og offentlig økonomi'*. En institutionsleder nævner også, at samarbejdet med de frivillige ikke lever op til de fine idealer for samskabelse: *'Den største udfordring er tilgangen til samskabelse, det bliver nemt til, hvorfor har du ikke...'*

Sammenfatning

Som det er fremgået af ovenstående analyse af institutionsledernes tilbagemeldinger i spørgeskemaets åbne del, findes der på tværs af institutionstyper og områder ganske store ligheder i de oplevede udfordringer ved at samarbejde med frivillige. Den mest fremtrædende udfordring blandt vore respondenter er oplevelsen af manglende *tid og ressourcer* til at inkludere frivillige og foreninger i organisationens aktiviteter. Oplevelsen af manglende tid og ressourcer kan få institutionerne til at afholde sig fra at opsøge et samarbejde, og for dem som har eller har haft et samarbejde, kan det føre til en nedprioritering af et samarbejde. Delvis i tilknytning hertil skal nævnes den udfordring, at en del institutioner og institutionsledere oplever, at de ganske enkelt ikke har et overblik over, hvilke frivillige og hvilke foreninger der, findes i lokalområdet, og hvorvidt de er relevante at samarbejde med.

Ligesom andre former for samarbejde med eksterne parter kræver samarbejdet med frivillige også en vis grad af løbende *planlægning, organisering og koordinering*. Herunder nævnes især to forhold som en væsentlig udfordring: For det første, at mange frivillige selv er aktive på arbejdsmarkedet eller i uddannelse i dagtimerne, og derfor kan være vanskelige at komme i kontakt med eller samarbejde med i det tidsrum, som er relevant for de kommunale institutioner. For det andet, at samarbejdet med frivillige også forudsætter et ledelsesaspekt i organiseringen og ansvaret for udførelsen af aktiviteterne, som nogle institutionsledere føler

sig usikre i forhold til, netop fordi der er tale om frivilligt ikke lønnet arbejde.

I forlængelse heraf nævner en del institutionsledere også, at en hindring kan være *manglende kontinuitet og stabilitet* blandt de frivillige, dels fordi der kan være udskiftning af frivillige over tid, dels fordi de frivillige – i højere grad end lønnede medarbejdere – har større mulighed for at trække sig eller udeblive fra aftaler.

Foreninger og frivilliges aktiviteter har målsætninger, som er bestemt af mål, interesser og værdier, som i sagens natur er forskellige fra offentlige institutioners målsætninger. Nogle enkelte institutionsledere nævner det som en udfordring, hvis der er lang afstand mellem foreningens og institutionens overordnede mål, og når det er uklart, hvilke *rationaler og værdier* der ligger bag foreningens ønske om samarbejde.

Manglende faglighed og professionelle gråzoner nævnes også som en udfordring. Nogle af institutionslederne giver udtryk for deres betænkeligheder ved at samarbejde, fordi de mener, at de frivillige ikke har tilstrækkelig pædagogisk indsigt og erfaring, og fordi de frivillige ikke har tilstrækkeligt kendskab til lovgivningen og de professionelle vilkår på området.

En særlig udfordring, som ganske vist ikke nævnes af mange af institutionslederne, men som også afspejles i den offentlige debat, handler om medarbejdernes oplevede frygt for, at samarbejdet med frivillige bidrager til *udhulingen af professionelle opgaver og jobs* i de kommunale institutioner. Enkelte ledere fortæller, at de gerne vil undgå at gøre medarbejderne usikre på, om de frivillige overtager deres opgaver.

Oplevede udfordringer ved at samarbejde med frivillige

Tid og ressourcer	Manglende overblik og kendskab	Planlægning, organisering og koordinering	Manglende kontinuitet og stabilitet	Rationaler og værdier	Manglende faglighed og professionelle gråzoner	Udhuling af professionelle opgaver og jobs
Institutioner mangler tid til at etablere kontakt og bevare kontakten med frivillige. Det kræver særlig og ekstra indsats fra medarbejdere at samarbejde med frivillige. Samarbejde med frivillige ligger langt fra kerneopgaverne	Manglende overblik over relevante frivillige foreninger på området. Manglende kendskab til frivilliges kompetencer og ressourcer	Frivilligt arbejde foregår typisk uden for almindelig arbejdstid. Usikkerhed om det ledelsesmæssige ansvar over for de frivillige? Vedligeholdelse af et samarbejde forudsætter ekstra planlægning og koordinering	Udfordringer med skiftende personer blandt foreninger og frivillige. Svært at forpligte hinanden på samme måde. De frivillige kan trække sig.	Frivillige har andre målsætninger. Hverve nye medlemmer? Eller er det rene altruister? Modsætningsforhold mellem frivillige som talsmænd for bestemte befolkningsgrupper og hensynet til institutionens opgaver	Manglende pædagogisk indsigt og erfaring. Frivilliges manglende kendskab til kommunale rammer, lovgivning og professionelle vilkår, herunder fx hensyn til tavshedspligt.	Frivillige varetager opgaver, som tidligere var en del af de professionelles arbejde Ansatte kan føle sig usikre på, om de frivillige overtager deres opgaver.

7. Konklusion

Denne rapport har på baggrund af en digital spørgeskemaundersøgelse undersøgt omfanget af kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige, og hvordan kommunalt ansatte institutionsledere oplever dette samarbejde. I rapporten fremgår det også, at der på nogle områder findes forskelle på tværs af kommunerne. Det digitale spørgeskema blev sendt til 818 institutions-, center- eller indsatsledere fra Aarhus Kommune (afgrænset til det boligsociale område), Odense Kommune, Faaborg-Midtfyn Kommune, Faxe Kommune og Rudersdal Kommune og opnåede en samlet svarprocent på 55. I rapporten har vi både formidlet et samlet billede af resultaterne, men også set nærmere på forskellene mellem institutionstyper og mellem af de involverede kommuner i undersøgelsen.

Undersøgelsen viser, at langt de fleste kommunale institutioner og indsatsområder har et samarbejde med foreninger og frivillige. Samarbejdets indhold og udbredelse varierer mellem fagområderne, men i de fleste institutioner er samarbejdet forholdsvis begrænset og udgør kun en mindre del af institutionens samlede virksomhed.

På tværs af de fem kommuner og de forskellige fagområder svarede 67 pct., at de har et samarbejde med foreninger eller frivillige. Mellem kommunerne i undersøgelsen var der imidlertid væsentlige forskelle. 90 pct. af institutionerne i Faxe Kommune og 82 pct. i Faaborg-Midtfyn Kommune har et samarbejde med foreninger og frivillige, mens dette kun gjorde sig gældende for 67 pct. af institutionerne i Odense Kommune, 60 pct. i Rudersdal Kommune og 59 pct. i det boligsociale område i Aarhus Kommune.

Mere end 90 pct. af institutionerne inden for folkeskolen (folkeskole og SFO), de kommunale fritidsinstitutioner (ungdomsskole, fritids- og ungdomsklubber, bibliotek og musikskole og idræts- og fritidsfaciliteter) samt ældreinstitutionerne, har et samarbejde med foreninger og frivillige. Noget mindre er andelen af institutioner, som har samarbejde på børneinstitutionsområdet (vuggestuer, børnehaver, specialinstitutioner samt dagtilbud generelt) (43 pct.), på sundheds- og forebyggelsesområdet (56 pct.) og på andre typer af kommunale indsatser (64 pct.).

Knap halvdelen af institutionerne og indsatsområderne i den samlede undersøgelse svarede, at de har planer og strategier for samarbejdet med foreninger og frivillige. Mellem kommunerne er der imidlertid ret store forskelle.

Initiativer til samarbejde mellem institutioner og frivillige kommer, ifølge institutionslederne, især fra ledelsen, mens det er mindre almindeligt, at initiativet kommer fra en eller flere foreninger, pårørende til brugere (fx forældre til børn i skole eller daginstitution og familiemedlemmer til ældre på plejehjem), brugere af den pågældende institution eller fra lokale borgere.

Undersøgelsen viste, at de mest almindelige samarbejdspartnere er 'frivillige uden en foreningstilknytning', som nævnes af hver tredje institution (32 pct.). Det gælder dog først og fremmest ældrecentre, hvoraf 70 pct. har et samarbejde med frivillige uden nogen specifik foreningstilknytning, mens færre end hver femte folkeskole (17 pct.) har samarbejde med frivillige uden foreningstilknytning. Omkring hver fjerde institution og indsatsområde samarbejder med en socialhjælpsforening. Samarbejdet med denne type foreninger er dog mest udbredt på ældrecentre samt på biblioteker og musikskoler, mens folkeskolerne og børnein-

stitutionerne i noget mindre grad samarbejder med sociale foreninger.

Omkring hver fjerde institution og indsatsområde (26 pct.) samarbejder med en idrætsforening, som der vel at mærke findes mange flere af end af socialhjælpsforeningerne. Det gælder især de kommunale fritids- og kulturinstitutioner samt folkeskolen, mens forholdsvis få børneinstitutioner samarbejder med idrætsforeninger. Hver femte kommunale institution og indsatsområde har et samarbejde med en kulturforening. Ikke overraskende er det især de kommunale fritids- og kulturinstitutioner, som samarbejder med denne foreningstype, mens det gælder for meget få børneinstitutioner og sundhedsinstitutioner.

Hovedparten af de institutionsledere (80 pct.), som havde et samarbejde med frivillige og foreninger, var helt eller delvist enige i, at det bidrog til at fremme institutionens formål. Lige så stor en andel af svarpersonerne var enige i, at inddragelsen af foreninger og frivillige i institutionens aktiviteter har været positivt for brugernes trivsel, og samlet set var hovedparten (86 pct.) af (alle) lederne i undersøgelsen desuden enige i, at deres institution vil se positivt på et større samarbejde med frivillige.

Institutionslederne var dog lidt mere tilbageholdende, når det handlede om, hvilken betydning samarbejdet havde i forhold til de ansattes faglighed. Her var 40 pct. af lederne helt eller delvis enige i, at inddragelsen af foreninger og frivillige har bidraget til at løfte det faglige niveau. En del af lederne (40 pct.) mente desuden, at det af faglige grunde kan være problematisk at inddrage frivillige i institutionernes aktiviteter.

Svarene fra lederne af de kommunale institutioner, centre og indsatsområder viser et overordnet mønster, når vi sammenligner svarene fra de fem kommuner, og når vi sammenligner svarene fra de forskellige fagområder. Samarbejdet mellem de kommunale institutioner og foreninger og frivillige er mest udbredt i de to mindst urbaniserede kommuner: Faxe Kommune og Faaborg Midtfyn Kommune. Samme tydelige mønster finder vi dog ikke i institutionernes vurdering af og holdning til samarbejdet, hvor der er forholdsvis små forskelle mellem kommunerne.

Mellem fagområderne skiller især institutioner for børn (børnhave, vuggestue, dagtilbud, dagpleje mv.) og institutioner for sundhedsfremme, forebyggelse og handicappede sig ud ved at samarbejde mindre med foreninger og frivillige, end de øvrige kommunale institutioner, centre og indsatsområder gør. Institutionerne på de to fagområder, som har et samarbejde, har også i mindre grad en plan eller en strategi for samarbejdet, og de er lidt mindre positive i deres vurdering af og holdning til et samarbejde med foreninger og frivillige, end de øvrige institutionsområder er.

Ledernes egne kvalitative vurderinger af samarbejdet med foreninger og frivillige var også overvejende positive. Deres skriftlige bemærkninger kunne her sammenfattes i fem positive aspekter af samarbejdet: faglig inspiration, variation i institutionens tilbud og aktiviteter, ekstra ressourcer, samarbejde og synergi, kontakt til lokalsamfund og omgivelser.

De overvejende positive vurderinger med frivillige er imidlertid ikke ensbetydende med, at institutionslederne ikke også ser udfordringer i samarbejdet. Tvært imod peger lederne i undersøgelsen på en række mulige hindringer for etablering af samarbejde og udfordringer ved det eksisterende samarbejde. Den mest markante udfordring er oplevelsen af manglende tid og ressourcer til at inkludere frivillige og foreninger i organisationens aktiviteter.

En anden grundlæggende hindring eller udfordring handler om, at mange ledere oplever,

at det kan være vanskeligt at få et overblik over, hvem der kan være potentielle samarbejdspartnere blandt de frivillige foreninger. Dette drejer sig ikke blot om kendskabet til relevante foreninger i lokalområdet, men også om (manglende) personlige kontakter til fx foreningsformænd og –kvinder. I tilknytning til tids- og ressourceforbruget, nævner flere ledere også, at planlægning, organisering og koordinering af et samarbejde kan være udfordrende – ikke mindst fordi mange af de foreningsfrivillige selv er på arbejde i den periode, hvor institutionen er åben.

En væsentlig udfordring handler også om oplevelsen af manglende kontinuitet og stabilitet i kontakten med de frivillige. Kontakten til foreninger og frivillige skal løbende holdes ved lige, fordi der sker udskiftninger i de frivillige organisationer – både på ledelsesposterne og blandt foreningsmedlemmerne og de aktive frivillige. Dette forhold vedrørende manglende kontinuitet er næppe anderledes eller mere udfordrende end for kontakten til offentlige eller private organisationer, hvor der jo også løbende er udskiftning. Men for lederne opleves det lidt anderledes, hvilket kan skyldes, at oplysninger om kontakter og adresser måske er mindre opdaterede. I tillæg til dette nævnes også, at det principielt kan være vanskeligere at forpligte ikke lønnede frivillige i forhold til bestemte opgaver – men oplevelserne på dette punkt er ret forskellige, idet det også bliver nævnt af nogle ledere, at de frivillige som regel er meget pålidelige.

Det er givet, at frivillige foreninger og offentlige institutioner har forskellige målsætninger og forskellige værdier. Nogle af lederne nævner i den forbindelse, at det kan være en udfordring, når de frivilliges motivation for at samarbejde fx handler om at rekruttere flere medlemmer eller på anden måde fremme foreningens interesser. I forlængelse heraf er der også ledere, der kommer ind på, at nogle frivillige mangler den fornødne professionelle indsigt til, at de kan involveres i institutionens arbejde. Dette gælder særligt for institutioner med mindre børn eller psykisk handicappede.

Endelig nævnes det også som en udfordring, at involvering af frivillige kan skabe usikkerhed og utryghed blandt de kommunalt ansatte medarbejderne af frygt for, at de frivillige overtager de ansattes opgaver.

Litteratur

Ibsen, Bjarne og Helle Hygum Espersen (2016). *Kommunernes samarbejde med civile aktører – Forskelle og ligheder i forventninger, praksis, samarbejdspartnere og oplevet udbytte*. København: KORA – Det nationale institut for kommuners og regioners forskning.

Ibsen, Bjarne, Malene Thøgersen og Klaus Levinsen (2013). *Kontinuitet og forandring i foreningslivet*, Movements, nr. 11, Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet.

Jørgensen, Jens (2012). Kommuner er vilde med frivillige. *Momentum*, 10. december.

Jørgensen, Jens (2013). Frivillige er nødvendige for fremtidens velfærd. *Momentum*, 14. januar.

Kulturministeriet og Socialministeriet (2001). *Charter for samspil mellem det frivillige Danmark/Foreningsdanmark og det offentlige*. Frivilligrådet: <http://www.frivilligraadet.dk/sites/default/files/udgivelser/Charter.pdf>

Social og integrationsministeriet m.fl. (2013). *Charter for samspil mellem den frivillige verden og det offentlige*. <http://www.frivilligcharter.dk/sites/default/files/attachments/Frivillighedscharter.pdf>

Bilag

Bilag 1. Aktiviteter de forskellige institutionstyper samarbejder med foreninger og frivillige om.

Ungdomsskole og fritidsklubber

- Understøttelse af foreninger, foreningsfremstød, støtte til foreningsudvikling og projektudvikling, foreningsintroduktionsforløb, hjælp til at komme ind på skolen
- Forebyggelsesaktiviteter (SSP samarbejde, forebyggelse af radikaliserings og ekstremisme)
- Undervisningsaktiviteter (åben skole - klub - fritidsundervisning)
- Koordinering af åben skole aktiviteter, fælles konkrete aktiviteter med foreninger
- Sommerferieaktiviteter, fodboldskole
- Lektiehjælp
- Demokratifremmende aktiviteter
- Rådgivning af borgere
- Koordinerende i forhold til fritidsliv og folkeskoler.
- Afvikling af konkrete events
- Praktiske opgaver, værested etc.
- Mænds sundhed
- Juletræssalg, banko og hjælp ved diverse arrangementer.
- Kulturfestivaler, fælles kulturdage, havnekulturfestival, H.C. Andersen festival.
- Brobygning til idrætslivet og hjælper med diverse sportsforløb.
- Indsatser over for udsatte børn og unge.
- Generel introduktion til foreningslivet.
- Introducerer børn og unge til forskellige fritidsaktiviteter og har mange frivillige til at hjælpe i hverdagen - både unge og voksne.
- Personale er tilknyttet forskellige foreninger for børn og unge, hvor de har kontakt til foreningen et par gange årligt og aftaler forskellige aktiviteter på tværs, besøg og samtidig opdatere vores 'fritidsnøgle', som er et værktøj, som vi bruger, når vi vejleder børn, unge og deres forældre omkring aktivitetsmuligheder i fritiden.
- Opsøgende unge aktiviteter med udgangspunkt i udsatte unge, fællesskab, sundhed og trivsel, grænse krydsende samarbejde mellem de forskellige instanser, som de unge har berøring med (boområde, hjem, skole, fritid, fritidsjob mm.), udvikling af sunde ungemiljøer for udsatte børn og unge og alternativ forældreinddragelse gennem lokalmiljø aktiviteter, hvor der bliver skabt alternative fortællinger om de unge.
- Primært sommerskole sekundært i forbindelse med enkelte fag i fritidsundervisning, fx dykkerklub eller taekwondo-klub.
- Særlige projekter og indsatser i udsatte områder i forhold til unge, samarbejder om ungdomsskolehold såsom træner- og dommeruddannelser.
- Samarbejder om idrætsaktiviteter for unge, enkeltstående aktiviteter og samarbejder om lokale fællesskaber etc.

Børneinstitutioner

- Sociale aktiviteter der bidrager til at skabe relationer på tværs af alder, sociale status og interesser.
- På sigt anvendelse af stedets lokaler og arrangementer, når lokalerne og legepladsen er oprettet.
- Brobygning mellem kultur og daginstitution ift. integration af flygtninge.
- Pædagogisk inspiration til boldaktiviteter.
- Børne/forældre hold i gymnastik samt SSP forebyggelse.
- Der er kontinuerligt samarbejde omkring de unge og nedbringelse af hærværk. Der har blandt andet været et samarbejde hvor flere af de unge, var med til at lave praktisk arbejde på vuggestuens legeplads.
- Dialogisk læsning halv time om ugen for to børn.
- Forældre hjælper på planlagte arbejdsdage med at vedligeholde legepladsen, samt rengøring af krybber og krybberum , afvaskning af legetøj.
- Forældrene er blevet introduceret til brug af ordkort til at understøtte børnenes sproglige udvikling samt gøre dem nysgerrige på læseretning.
- Forældrene er blevet guidet i at være medvirkende i at gøre børnene selvhjulpne
- Fælles aktiviteter som fx loppemarked.
- Samarbejde omkring Unge mødre, udsatte familier, familier med sproglige udfordringer, familier der skal have hjælp til at læse og forstå offentlige breve og meddelelser, ensomme forældre.
- Gymnastik og bevægelse (vi bringer nogle af børnene til gymnastik i idrætsforeningen en gang om ugen, og vi låner idræts-hallen en formiddag om ugen).
- Forældre er aktive i mindre vedligeholdelsesopgaver i institutionen.
- Forældre har startet en forældrearrangeret frokostordning i institutionen.
- Hjælp i køkkenet - af en kvinde tilknyttet et beskyttet værksted.
- Lån af udenoms faciliteter ved spejderhytte.
- Hjælp til praktiske opgaver, småreparationer og lign.
- Hjælpe på tur og praktiske opgaver. Besøg på ældrecenter. Samvær og sang.
- Idrætsforeningen er en del af vores lokale lederråd i lokaldistriktet. Herudover er vi med til at formidle de tilbud, der er i idrætsforeningen. Vi har haft et fast samarbejde med Helhedsplanen i boligparken gennem mange år. Det handler både om fælles arrangementer, arrangementer som helhedsplanen står for, hvor vi formidler kontakten. Herudover kan vi bruge hinanden i forhold til arbejdet med familier i udsatte positioner.
- Idrætsforeninger ophænger opslag og laver medlemshvervning i institutionen.
- Institution repræsenterer i bestyrelsen for en børnefond og med til at uddele midler til aktiviteter for børn og unge i lokalområdet.
- Vi deltager i den lokale byfest.
- Vi bruger spejderhus og areal til arbejdet med kommende skolebørn.
- Indsamling af midler til ture for børnene.
- Luciaoptog og anden optræden på plejehjem og lign.
- Uddannelse i Leg, idræt og bevægelse(DGI)
- Stafet for livet, herunder sponsorer ifb med indsamling til arrangementet.
- Indsatser omkring udsatte familier og børn.
- Mentorordninger.
- Arbejdsdage i børnehusene
- Udlån af legeplads til grundejerforeningen
- Sommetider er der hærværk og andet i området, så alle passer på hinandens huse og institutioner, lån af lokaler på biblioteket, når der er arrangementer i dagtilbuddet, arrangementer på biblioteket for børn, forældre eller bedsteforældre giver et nap med, eks hjælp med juletræ, flytte møbler, fortælle en historie, varme æblskiver til julefest etc.
- Opsyn af dyr og fordring af disse i Børnebyen i weekenden.
- Besøg af kennelklub i børnehuse, lære børn at omgå hunde.
- Hjælper til ved diverse arrangementer.
- Låner vores lokaler til diverse aktiviteter i weekenden.
- Har haft en fodboldtræner i børnehusene og efterfølgen børn i boldklubben
- Planlægning og udførelse af arrangementer i institutionen, bl.a. juletræsfest, sommerfester ol. Arbejdsdage inde og ude, vedligeholdelse og reparation af legeplads, legetøj, udklædningstøj, sætter hylder op og hjælper med andet forefalden arbejde. Fonds ansøgninger, hjælp til kommunikation, foto og meget andet.

- Primært praktisk hjælp. I nogen grad hjælp til pædagogiske aktiviteter.
- Rengøring, maling, oprydning, sy udklædningstøj, ordne legeplads etc.
- Samarbejde omkring sociale tiltag, fællesudnyttelse af børnehusets lokaler, fælles møder/foredrag, fælles udemiljøer i parken.
- Samvær med børn, og praktisk support til personalet.
- Sommerferieaktiviteter i området.
- Støtteforeninger står for sociale arrangementer i institutionen (eks. forældrekafe 1 gang om mdr.)
- Svømning, dans med børnene.
- Vi bruger bl.a. forældrene som "gæstekokke", der kommer og laver middag til hele børnehaven.
- Vi har en "Læse tante", som kommer én gang om ugen i 2 timer.
- Vi har lejet lokaler til legestuen og samarbejder med bestyrelsen som bevilger eks. nye vinduer, gulve, osv.
- Vi henter og bringer børn til diverse aktiviteter.
- Vi henviser rigtig meget til de lokale organiserede foreninger og vi bruger primært de frivillige uden forening til at komme og bidrage - her gælder alt fra hygiejne, pædagogiske projekter og praktisk arbejde.
- Vi laver heks til Skt. Hansbålet. Forældrene bidrager til sociale arrangementer, forældrerådsarbejde, arbejdsdage, ad hoc grupper etc. Samarbejde omkring det at skabe et mere trygt og sammenhængende børn- og ungeliv, bl.a. via SSP.
- Yoga og dans for børnene.
- Den lokale bold- og fiskeforening og vi laver fælles aktiviteter.
- Forældre bidrager med mange ting, herunder optimering af læringsrum for børnene, ekstra hænder til ture ud af huset, introduktion til profession (fx brandvæsnet, motorcykelbetjent, indretningsarkitekt, musikarrangementer, skuespil, afprøvning af lærings-IT).

Ældrecentre

- Aktiviteter, besøgs venner, spise venner og cykelture.
- Aktiviteter for beboerne, banko, underholdning, gåture i lokalområdet, kortspil og historie fortællinger.
- Aktiviteter i huset (musik og sang, kaffe, hjælp ved fester etc.) og busture.
- At give tryghed for den døende og dennes pårørende.
- Foreninger låner vores lokaler til møder.
- Samarbejde med Røde Kors hvor der er vågetjeneste eller besøgstjeneste.
- Besøgshunde.
- Bankospil, gå ture, synge arrangementer, frokoster ved højtider, besøgs venner med hunde.
- Bankospil, koncerter med kunstnere, der kommer og holder koncert i huset. Bustur, årlige arrangementer i huset så som "nytårskur", høstfest, julefrokost, julehilsen til beboerne.
- Vågetjenesten, der tilbyder at sidde med beboere, der ikke har pårørende, og som er på afslutningen af livet. Besøgshunde, gudstjeneste, cykling, hjælp til større aktiviteter, fx julemusik, teater, musikfestival m.m.
- Besøgstjeneste, generationsbrobygning, netværksgrupper, sorg grupper, livsmød grupper, spisegrupper, træningstilbud, gå grupper, busture, rejser, mande grupper og meget mere.
- Besøgsvenner.
- De frivilliges opgaver i Byhuset er fastlagte - både på dage og på opgaven.
- Aktiviteterne omfatter fælles bowlingtur hver 14. dag og glad motion én gang ugentlig.
- Diverse aktiviteter finder sted i vores lokaler - både ad hoc og faste tilbagevendende. Samarbejde omkring enkeltstående events og arrangementer.
- En gang om måneden kommer to og er med til dansecafe. En tidligere beboers søn kommer en gang om måneden og spiller klaver til fællessang.
- Fællesspisning, madlavningskurser, spisevenner og andet.
- Gå ture sang og udflugter.
- Hjælp til arrangementer, stoleygnastik, hjælp til lægebesøg m.v.

- Hjælp til større arrangementer. Hjælp til ADL.
- Hjælp ved fester og andre større aktiviteter, hjælp til cykelture på dobbeltcykel på udflugter, sporadisk ledsagelse ved sygehusbesøg, hygge og deltagelse i hverdagens kaffeseancer, assistance i forbindelse med bankospil mm.
- Hobby-aktiviteter, receptionsopgaver, køkken/caféopgaver, kulturarrangementer.
- Idræt og kultur.
- Praktisk hjælp ved arrangementer. Aktiviteter med beboere, udflugter med beboere, underholdning og socialt samvær og meget andet.
- Primært formidling af tilbud.
- Samarbejde med Røde kors: Forskellige aktiviteter som ture, fællessang, banko og anden underholdning.
- Banko foreningen: Banko og ture til Tyskland. Andre frivillige: Fester på plejecentret.
- Sang, højtlesning, musik, gåture og fællesspisning omkring frugt, grønt og evt. kaffe og småkager.
- Sang, musik, banko, kreative dage o.a. forekommende løbende ift. borgerunderlag
- Sangkor, social hygge med demente, kreative aktiviteter.
- Sociale arrangementer, motion i naturen, opsøgning af socialt udsatte/ensomme ældre
- Socialt samvær Banko Gudstjeneste Gåture Fester
- Stolegymnastik, sommerhustur, Erindringscafé, Gudstjeneste, Musikarrangementer, Banko, Fortælling, Modeopvisning, Udflugter mm.
- Ud af huset, fester, banko. musik, spise sammen, cykelture, ferie
- Underholdning Bevægelse - herunder cykling og gymnastik Våge tjeneste til dødende Besøgsvenner
- Underholdning, sang og musik og foredrag.

Bibliotek og musikskole

- Alt fra udstillinger til fællesarrangementer og undervisning.
- Alt muligt, fx fælles arrangementer.
- Bestyrelsesarbejde. Løsning af praktiske og logistiske opgaver.
- Biblioteket huser lokalhistorisk arkiv. Vi har uddannet bydelsmødre til at hjælpe andre i området. Sammen med bydelsmødrene laver vi små foredrag og deltager i den årlige byfest, som Natteravnene arrangerer.
- Debatter workshops udstillinger.
- Det omfatter praktisk hjælp til afvikling af arrangementer, afvikling af events og koncerter i samarbejde med andre foreninger.
- Diverse arrangementer, samtalecafé.
- Især arrangementer eller aktiviteter for borgere.
- IT-café for ældre.
- Ofte samarbejde omkring koncerter og andre events.
- Biblioteket faciliterer samarbejdet ved at lægge hus til.
- Udstillinger, faglige oplæg, undervisning, foreninger fortæller om deres aktiviteter, frivillige driver filmklub, læseklub og tilsvarende, kreative værksteder med læring.
- Undervisning (bl. a. i iPad), lokale foreninger i området viser og fortæller om deres aktiviteter (ca. otte forskellige om året), foredrag, strikkecaféer, højtlesning, advokatvagter, musikalsk optræden mm.
- Undervisning i iPads og lign. lektiecafé (dagligt), sprogcafé, "orienteringsløb" på biblioteket, foreninger fortæller om og viser deres aktiviteter, udstillinger, læringsaktiviteter, IT / kodning m.m. Faglige oplæg om bl.a. konfliktløsning, musikalsk optræden, advokatvagter, bogven.
- Undervisning, videndeling, udstillinger.

Sundheds- og forebyggelsesinstitutioner

- Beskæftigelse: Virksomhedspraktikker og social aktivering.
- Besøgs ven.
- Coaching - baseret på frivilliges indsats i Depressionsforeningen.
- Foreninger deltager på sundhedsdage med stand eller aktivitet, motionshold for overvægtige, vandreture og deltager i forbindelse med vandrefestivalen samt under influenzavaccination.
- De frivillige cykler i Rickshaws med vores beboere.
- Der sker en henvisning til foreninger, men der er ikke et konkret samarbejde.
- Ekstra ordinære indsatser. Hygge.
- Fastholdelse af ædruelighed, socialt netværk.
- Frivilligt mentorkorps og frivillige til aktiviteter på Værestedsområdet.
- Gå ture, festlige arrangementer med middag og musik.
- Henvisninger i forbindelse med vores rådgivning, udvikling af tilbud på tværs (partnerskabsgruppen) samt sparring.
- Hygge, samvær på institutionen, en lille smule ud af huset.
- Hyggesammenkomster med forskelligt indhold fx sangeftermiddag, høstfest.
- Idræt, bespisning og værested.
- Integration af flygtninge.
- Musikdage for udviklingshæmmede.
- Musiske aktiviteter med udviklingshæmmede.
- Ofte socialt samvær, ledsagelse under aktivitet i hverdagen, lærdom og fællesskab omkring diagnose.
- Under genoptræning er der fast sang en gang om ugen eller træning og sociale aktiviteter.
- Sociale aktiviteter.
- Som led i at udsluse borgere fra rehabiliterende patientuddannelser afprøves aktiviteter i lokalområder, hvor kommunale fagprofessionelle og frivillige deltager for at fastholde borgerne i aktiviteterne. Løbende overtages aktiviteterne af frivillige.
- Sundhedsfremme og trivsel (ensomhed).
- Svømning samt besøgsvenner.
- Tilbud til psykisk sårbare unge, særligt med fokus på de ensomme og urolige. Desuden sundhedstilbud i forhold til livsstil og motion.
- Træningstilbud til borgerne som deltager på kommunes rehabilitering, deltagelse af Kræftens Bekæmpelse, Hjerteforeningen, Diabetesforeningen og KOL-netværket, på temamøder for deltagere på rehabiliteringen. Tilbud til de nævnte foreninger om deltagelse på vores sundhedsdage i huset samt være turguide på fx vandrefestivalen, hjertemotion i samarbejde med Hjerteforeningen og fitness instruktør. Derudover samarbejder vi med frivillige personer, som er uddannede instruktører i 'Lær at tackle kroniske smerter' og 'Lær at tackle angst og depression'.

Andre institutioner og indsatsområder

- Samarbejde med oplysningsforbund omkring etablering og drift af særlig tilrettelagt undervisning i forhold til 'bruger hjælper bruger' netværksgrupper.
- Affaldsopsamling.
- Børnepasning ved koncerter og uddeling af markedsføringsmateriale.
- Deltagelse i lokalaktiviteter samt benyttelse af motionscenter.
- Foreninger: De bruger huset til deres aktivitet og er selvkørende frivillige: På spillestedet har vi en gruppe frivillige, som deltager i afviklingen af husets arrangementer.
- Diverse arrangementer med vand som emne.
- Fagligt arbejde. Kulturfremmende indsatser og formidlingstiltag. Undervisning.
- Fitness, badminton og fodbold
- Formidling og bevaring af historiske monumenter i kommunen. Formidling, aktiviteter og arrangementer i museets åbningstid, detektorafsøgning, hjælp med udgravninger, praktisk hjælp ved arrangementer, opsætning af nye scenografier.
- Frivillige besvarer lokalhistoriske forespørgsler fra borgerne, registrerer efter arkivfaglige principper, bidrager til formidling og servicerer borgere, der benytter institutionen.
- Fælles strategier, informationsudveksling.
- Grøn vedligehold.
- Gåbusser hvor frivillige hjælper skoleelever over farlige veje til/fra skole.
- Idræt - hvor målet er inklusion i lokalområdet.
- Integrationsopgaver og erhvervsrettede aktiviteter.
- IT, ledsagelse til diverse aktiviteter, zumba.
- Kontakt til forældre og unge.
- Lige fra elevpraktik, idrætsarrangementer, idrætsSFO, pensionister som står skolepatrulje, skak, musik
- Lokaleudlån, diverse puljer og tilskud.
- Mange forskellige samarbejder: Oplæg om bevægelse og aktivitet i Røde Kors Cafeen som er på vores træningscenter hver anden uge. Samarbejde om oprettelse af nye frivillige tilbud. Samarbejde i form af deltagelse på dialogmøde i brugerhus, fordi de gerne ville målrette deres aktiviteter. Sparringspartner til holdtilbud i boligforening. Samarbejde om igangsætning af gågrupper arrangeret af frivillige, der ikke er i forening.
- Medhjælp ved pasning og tilsyn med bier, honningslyngning samt medhjælp i administrationen.
- Mentor for udsatte unge i samarbejde med Foreningen Nydanskere (projektledere) og kommunen. Alle de mentorer, der arbejder, er frivillige i opgaven.
- Ofte rådgivning og afklaring af de kommunale muligheder i forhold til digitale initiativer, herunder arkitektur snak om muligheder for internet, udstyr osv.
- Oplæg, workshops for ledige borgere.
- Oplægsholdere på familieværksættere. Forskellige familieorienterede tiltag. Henvisning til motion for overvægtige, udsprunget af begyndende samarbejde med 'Jump for fun'. Oplysning og henvise til familieoplevelser arrangeret af Red Barnet.
- P.t. borgerinddragelse i områdefornyelsens midlertidige kontor.
- Planlægger filmklubbens repertoire.
- Primært om at skabe steder som understøtter byliv.
- Pårørendegrupper, samtalegrupper.
- Museet varetager, mod betaling, sekretariatsfunktionen for Historisk topografisk selskab. Der er et antal frivillige tilknyttet museet. Der er et løbende samarbejde med de historiske foreninger i sager af fælles interesse.
- Samarbejde om anlægsprojekter (finansiering og teknisk bistand), pleje af grønne områder, friluftsliv - stier
- Serviceopgaver v. gennemførelse af arrangementer.
- Sociale aktiviteter og andre arrangementer for ensomme borgere, som de udekørende formidler kontakten til.
- Sociale sammenkomster, forebyggelse af ensomhed.
- Sommerudflugter for familier med børn samt udflugt for voksne og pensionister. Julestue for familier. Pensionistklub, motionsklub, PC-klub, Billardklub, Pool klub samt kreativt værksted.
- Specialistrådgivning til iværksættere indenfor fx jura, revision, kommunikation mv. Vi samarbejder med den private sektor/ diverse brancher, som gratis stiller sig til rådighed for iværksættere i kommunen enten i form af en-til-en vejledning eller workshops o.l.

- Stadsarkivet rådgiver og understøtter på kommunens vegne 15 lokalhistoriske arkiver, som alle drives af større eller mindre kredse af frivillige, ulønnede - men herudover har arkivet også fornøjelsen af ugentligt at have 35-40 frivillige som medarbejdere i Historiens Hus.
- Tilskud, puljer, projekter, rådgivning, mm.
- Typisk arrangementer med deltagelse af patientforening til diverse målinger, stande med info, foredrag mm.
- Udelukkende deltagelse i aktiviteter. Vi bruger ikke de frivillige til det sociale arbejde med dem, der tilknyttes et fritidstilbud. De unge er for dårlige.
- Udvikling / afholdelse af trafikcampagner . Borgermøde ift. Trafikplan. Samarbejde ift. Affaldssortering.
- Udviklingsprojekter, rådgivning, støtte m.v.
- Undervisning på digitaliseringsområdet for ældre og flygtninge. Integrationen af flygtninge.
- Vandløbsrestaurering , MTB ruter på Stige Ø, udplantning af haveplanter i centrum.
- Vejledning i forhold til fritidsjob, ansøgninger, CV, Nem-ID ol.
- Vi er sammen om at skabe netværk, nye fysiske rammer for borgerne lokalt, enkelte aktiviteter.
- Vi får folder fra de steder, hvor der foregår noget, og giver vider til borgerne, hvis vi kan se at de føler sig ensomme osv.
- Vi gør opmærksom, via netværksmedarbejdere, på foreningslivet og de frivilliges initiativer.
- Vi har ca. otte affaldssamlere.
- Vi henviser til foreningerne. Har jævnlige statusmøder og informerer om nye tiltag på det digitale område.
- Vi henviser til foreningerne. Vi opsporer borgere, som har behov for foreningerne. Foreningerne kan formidle information gennem os. Foreningerne kan låne lokaler og fx træningsredskaber og køkkenfaciliteter hos os. Vi laver fælles arrangementer
- Økonomisk rådgivning, formidling om fritidsaktiviteter, kulturforståelse og sundhedsfremme samt støtte til forældre.

Serien MOVEMENTS

Se de tidligere udgivelser i rapportserien på CISC's hjemmeside: www.sdu.dk/cisc

- 2017:1 Bjarne Ibsen og Klaus Levinsen: Kommunale institutioners samarbejde med foreninger og frivillige - omfang, holdninger og udfordringer.
- 2016:4 Karsten Elmoose-Østerlund og Christian Røj Jørgensen: Undersøgelse af foreningsudvikling med 'DM i foreningsudvikling' som case.
- 2016:3 Bjarne Ibsen og Klaus Levinsen: Unge, foreninger og demokrati.
- 2016:2 Søren Andkjær, Jens Høyer-Kruse og Jan Arvidsen: Børn og unges hverdagsfriluftsliv.
- 2016:1 Jens Høyer-Kruse, Peter Forsberg, Christian Gjersing Nielsen og Casper Due Nielsen: Undersøgelse af idræt- og fritidsfaciliteter i Lejre Kommune.
- 2015:10 Signe Højbjerg Larsen, Lise Specht Petersen, Bjarne Ibsen og Ilir Hasani: Parkourfaciliteter i Danmark.
- 2015:9 Jens Høyer-Kruse, Trygve Laub Asserhøj og Casper Due Nielsen: Skoleelevers og voksne borgeres deltagelse i idræts- og fritidsaktiviteter i Greve Kommune.
- 2015:8 Lise Specht Petersen og Bjarne Ibsen: Klubhusets betydning for idrætsforeningerne og deres medlemmer.
- 2015:7 Karsten Østerlund: Undersøgelse af 'DM i foreningsudvikling' 2013-2014.
- 2015:6 Bjarne Ibsen, Karsten Østerlund og Hans-Peter Qvist: Foreningsdeltagelse og frivilligt arbejdes betydning for demokratisk deltagelse.
- 2015:5 Karsten Østerlund, Bjarne Ibsen, Anne Sofie Berg og Sandra Christiansen: Muligheder og barrierer for forankring af Projekt Fokus.
- 2015:4 Bjarne Ibsen, Heidi Trankjær Bøndergaard og Peter Mindegaard: Evaluering af Projekt Fritidspas i Fredericia Kommune.
- 2015:3 Lise Specht Petersen: Aktivitetsoaser i Rudersdal Kommune.
- 2015:2 Kirsten Kaya Roessler (red.): Arkitektur og Psykologi: Casestudier i sygehuse, arbejdspladser og byrum.
- 2015:1 Bjarne Ibsen, Maja Pilgaard, Jens Høyer-Kruse og Jan Toftegaard Støckel: Pigers idrætsdeltagelse: Hvorfor er der så mange piger, der ikke går til idræt?
- 2014:15 Kamilla Ryding og Ejgil Jespersen: At mestre livet med et synstab - kursus for nyblinde som led i en rehabiliteringsindsats.
- 2014:14 Peter Mindegaard og Søren Thorgaard Skou: Bedre Liv med Artrose – en folkesygdom med slagside: Patientuddannelse og træning til borgere i Hvidovre Kommune med artrose i knæ og hofter og kort eller ingen uddannelse.
- 2014:13 Peter Mindegaard: Sund i Hømarken.
- 2014:12 Karsten Østerlund: Social kapital i gymnastik og fitness: En undersøgelse for landsudvalget i DGI Gymnastik & Fitness.
- 2014:11 Ejgil Jespersen: Handicapforskning i idræt og bevægelse - Statusnotat om Center for Handicap og Bevægelsesfremme, August 2014.
- 2014:10 Jim Toft og Maja Ahler: Bevægelse, krop & sind: Idræt, sport og motion i socialpsykiatrien i Ringsted, Slagelse og Sorø Kommune.
- 2014:9 Karsten Østerlund, Kamilla Ryding og Ejgil Jespersen: Idræt, fritid og helbred for mennesker med funktionsnedsættelse.
- 2014:8 Jens Høyer-Kruse og Bjarne Ibsen: Undersøgelse af Farum Arena.

- 2014:7 Rikke Agnete Andersen: Stemmer i Idrætshuset.
- 2014:6 Karsten Østerlund: Undersøgelse af 'DM i foreningsudvikling' 2012-2013.
- 2014:5 Jens Høyer-Kruse og Lau Tofft-Jørgensen: Undersøgelse af idrætfaciliteter i Skanderborg Kommune.
- 2014:4 Kurt Lüders: Sprækker i ADHD-diskursen.
- 2014:3 Peter Mindegaard og Bjarne Ibsen: Brugerundersøgelse af AquaPunkt-vandtræning.
- 2014:2 Bjarne Ibsen: 10 års forskning i bevægelser - CISC 2004-2014: Staturrapport for Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund - baggrund, undersøgelser og publikationer.
- 2014:1 Anna Staal: Unge, idræt og recovery: Evaluering af udviklingsprojekt om idræt for sindslidende.
- 2013:12 Maja Ahler: Lars Legemester og HandiLeg.
- 2013:11 Bjarne Ibsen, Malene Thøgersen og Klaus Levinsen: Kontinuitet og forandring i foreningslivet: Analyser af foreningslivets udbredelse, sammensætning og karakteristika i 00'erne.
- 2013:10 Thomas Gjelstrup Bredahl: Slutevaluering af projektet "Sund Rekrut"
- 2013:9 Peter Mindegaard, Bjarne Ibsen, Anne-Merete Kissow og Jan Sau Johansen: Brugerundersøgelse af undervisning i varmtvandsbassin.
- 2013:8 Sigrid Alison Rytz, Lars Elbæk og Bjarne Ibsen: Matematik- og læsetræning i en fodboldklub: Evaluering af Projekt Helhed i B 1909.
- 2013:7 Jens Høyer-Kruse og Bjarne Ibsen: Undersøgelse af 'DM i foreningsudvikling'
- 2013:6 Michael Fehsenfeld, Peter Mindegaard og Bjarne Ibsen: YOUR GAM3: Gadeidræt i udsatte boligområder.
- 2013:5 Jan Toftegaard Støckel: Fysisk aktivitet i skolefritidsordninger: En analyse af institutionsstrukturer og kulturer under forandring.
- 2013:4 Kurt Lüders og Ejgil Jespersen: Idrætsdeltagelse blandt unge voksne med sindslidelser.
- 2013:3 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: EN GOD OMVEJ – Bevægelse i lokalområdet: Samlet evaluering af otte kommunale anlægsprojekter til fremme af rekreativ fysisk aktivitet.
- 2013:2 Jan Toftegaard Støckel: Evaluering af Anbragte Børn i Bevægelse.
- 2013:1 Bjarne Ibsen, Malene Thøgersen og Lau Tofft-Jørgensen: Fritidsfaciliteterne i Fredensborg Kommune.
- 2012:17 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Naturparken Mellem Bakkedrag og Dalstrøg - Evaluering af en omdannet græsmark ved boligbebyggelse i Sønderborg.
- 2012:16 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: En Voldsom Omvej - Evaluering af en omdannet støjvold i Solrød.
- 2012:15 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Pixlpark - En Digital Legeplads - Evaluering af en omdannet plads i en ny bydel i Roskilde.
- 2012:14 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Et bevægelseseksperimentarium - Evaluering af en omdannet park ved Sundhedscentret i Nykøbing Sjælland.
- 2012:13 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Sidesporet - Evaluering af en omdannet asfaltplads ved Nørre Aaby station.
- 2012:12 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Opfordring til udfordring - Evaluering af omdannede restarealer i Kolding Bycentrum.
- 2012:11 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Byens Arena - Evaluering af en omdannet parkeringsplads ved boligbebyggelse i Høje Gladsaxe.

- 2012:10 Charlotte Skau Pawlowski, Lars Breum Christiansen, Jasper Schipperijn og Jens Troelsen: Dronningens Bastion - Evaluering af en omdannet bastion på et historisk voldanlæg i Fredericia.
- 2012:9 Thomas Skovgaard, Kurt Lüders, Jesper von Seelen, Mette Munk Jensen, Bjarne Ibsen, Casper Due Nielsen og Tobias Marling: Svømning i den danske folkeskole.
- 2012:8 Bjarne Ibsen, Venka Simovska og Henrik M. Larsen: Tilgængelighed til og deltagelse i idræt blandt børn og unge på Vesterbro: Evaluering af DGI-byens børne- og ungeprojekt Go-Active.
- 2012:7 Bjarne Ibsen ... et al.: Idrættens outsiders - Inklusion eller eksklusion af vanskeligt stillede børn og unge i idræt: Evaluering af puljen til idræt for vanskeligt stillede børn og unge.
- 2012:6 Jan Arvidsen, Karen Dalgaard Pedersen og Søren Andkjær: Rum og rammer for Aktivt Udeliv: Et litteraturstudie om naturlige omgivers betydning for Aktivt Udeliv.
- 2012:5 Bjarne Ibsen: Human Resource Management for Volunteers in Sports Organisations in Europe.
- 2012:4 Charlotte Skau Pawlowski og Jens Troelsen: EN GOD OMVEJ - Bevægelse i lokalområdet: Kvalitativ analyse af den kommunale planlægnings- og implementeringsproces forbundet med projektet.
- 2012:3 Louise Kamuk Storm, Simon Madsen og Bjarne Ibsen: Evaluering af projekt Grib Chancen.
- 2012:2 Louise Bæk Nielsen og Bjarne Ibsen: Idrætsdeltagelse og idrætsfaciliteter i Vordingborg Kommune.
- 2012:1 Thomas Gjelstrup Bredahl: Slutevaluering af Greve Kommunes metodeudviklingsprojekt "MultiMinen" - For 6-8 årige børn med overvægt.
- 2011:6 Peter Lund Kristensen: Evaluering af 'Sunde vaner fra barnsben': Den kvantitative del - Vejle Kommune.
- 2011:5 Louise Kamuk Storm, Simon Madsen og Bjarne Ibsen: Evaluering af 'Bevæg dig sund og glad: Et projekt i Esbjerg Kommune for overvægtige børn og deres familier.
- 2011:4 Jan Toftegaard Støckel: Evaluering vedrørende projekt Idrætszen.
- 2011:3 Bjarne Ibsen og Louise Bæk Nielsen: Idræt og idrætsfaciliteter på Bornholm.
- 2011:2 Jakob Haahr og Søren Andkjær (red.): Muligheder og begrænsninger for friluftsliv: Konferencerapport - artikler og abstracts.
- 2011:1 Ejgil Jespersen: Evaluering af Krop og Kontor forsøgsprojekter.
- 2010:7 Pernille Andreassen: Evaluering af 'Sunde vaner fra barnsben' - Vejle Kommune.
- 2010:6 Forskningsenheden for 'Bevægelse, Idræt og Samfund' (BIS): Forskningsprofil og udviklingsplaner for 2010-2014.
- 2010:5 Bjarne Ibsen, Anne Mette Walmar Hansen og Eva Vennekilde: Ændringer i kommunal idrætspolitik efter kommunalreformen.
- 2010:4 Karsten Østerlund: Gå i Gang: Slutevaluering.
- 2010:3 Lise Specht Petersen: Rum for idræt og leg på Vesterbro.
- 2010:2 Bjarne Ibsen og Carsten Hvid Larsen: Aktivitet eller idrætspolitisk arbejde? Frivilligt arbejde i DGI Vestsjælland og DGI Nordsjælland.
- 2010:1 Bjarne Ibsen, Jan Toftegaard Støckel og Charlotte Klinker: Børn og fysisk aktivitet på Vesterbro.
- 2009:7 Lise Specht Petersen og Bjarne Ibsen: København – en by i bevægelse: evaluering af Københavns Kommunes motionsstrategi.
- 2009:6 Ole Lund: Evaluering af projekt 'Sund Cirkel'.
- 2009:5 Carsten Hvid Larsen og Bjarne Ibsen: Frivilligt arbejde i Gigtforeningen.
- 2009:4 Ole Lund: Sund indskoling – evaluering af sundhedsfremmende indsatser i SFO og indskoling i Frederikshavn Kommune.

- 2009:3 Kirsten Kaya Roessler: Gruppesamtaler som psykologisk behandling af kroniske smerter: erfaringer fra projektet "Tilbage til arbejdet".
- 2009:2 Lars Breum Christiansen og Jens Troelsen: Bevægelsesmuligheder i Kolding By 2008.
- 2009:1 Ole Lund: Rend og Hop – Vi si'r stop: et sundhedsprojekts bestræbelser på at skabe bedre betingelser for det sunde liv i Varde Kommune.
- 2008:10 Lars Breum Christiansen og Jens Troelsen: Bevægelsesmuligheder i Roskilde By.
- 2008:9 Per Jørgensen: Idrætspolitik i Gentofte Kommune gennem 100 år.
- 2008:8 Jens Høyer-Kruse, Malene Thøgersen, Jan Toftegaard Støckel og Bjarne Ibsen: Offentlige-frivillige partnerskaber omkring børn og fysisk aktivitet.
- 2008:7 Pernille Vibe Rasmussen: Foreninger og integration: Undersøgelse af foreningers vilkår for integrationsarbejde i Københavns Kommune.
- 2008:6 Thomas Gjelstrup Bredahl: Ekstern evaluering af Motion på Recept i Frederiksberg Kommune: September 2007.
- 2008:5 Thomas Gjelstrup Bredahl: Evaluering af Motion på Recept i Nordjylland 2007.
- 2008:4 Jens Troelsen, Kirsten Kaya Roessler, Gert Nielsen og Mette Toftager: De bolignære områders betydning for sundhed: hvordan indvirker bolignære områder på sundheden? – og hvordan kan udformningen gøres bedre?
- 2008:3 Ole Lund og Pernille Andreassen: Gå i gang: evalueringsrapport.
- 2008:2 Jan Toftegaard Støckel (red.): Parallel leg eller integreret leg? – partnerskaber om børn, leg og bevægelse.
- 2008:1 Pernille Vibe Rasmussen og Kirsten Kaya Roessler: Stofmisbrug og fysisk aktivitet: Evaluering af "Krop og læring – Mere styr på eget liv".
- 2007:1 Bjarne Ibsen: Børns idrætsdeltagelse i Københavns Kommune 2007.